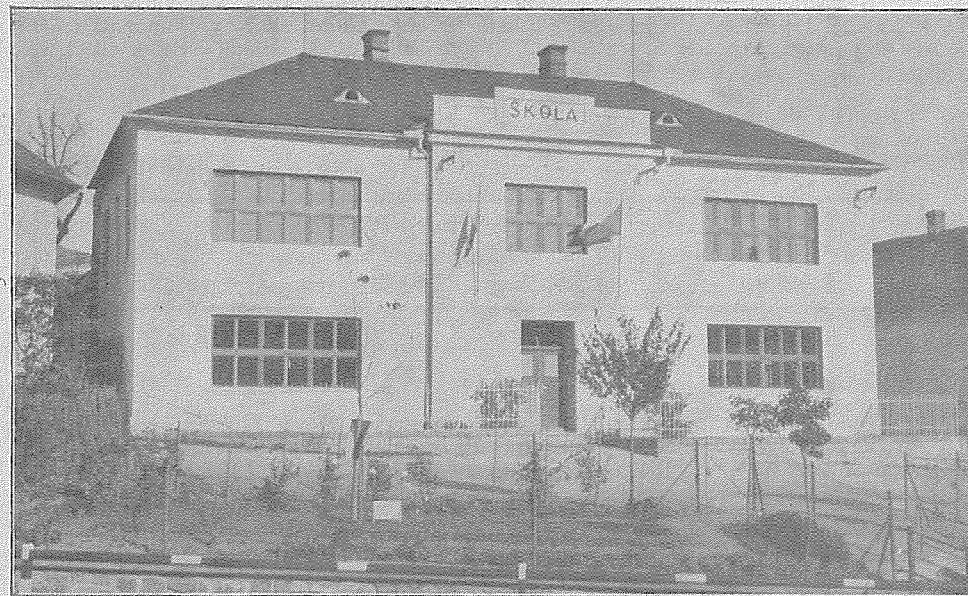

Záhorská

Obecná škola v Dolním Újezdě.

k r o n i k a

Redaktor a vydavatel Antonín Fröhlich, Dolní Újezd u Lipníka n. B.
Tiskem knihtiskárny Jar. Strojil v Přerově.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví.

Vychází čtvrtletně v Dolním Újezdě u Lipníka nad Bečvou.

Ročník XX.

Červen 1938.

Číslo 4.

Antonín Fröhlich:

150 let školy v Dolním Újezdě.

(Dokončení.)

Za jeho působení byla založena »K n i h a c t i k d o l n o - ú j e z d s k é š k o l e p a t ř í c í«. V ní počínaje školním rokem 1837 zapsání jsou žáci, kteří za »chvalitebné mravy a neustálou pilnost v návštěvě školních předmětů, pak pro častou návštěvu chrámu Páně« veřejnou pochvalu si zasloužili. Tato »zlatá kniha« se uchovala ve školním archivu. Poslední zápis v ní je z r. 1869.

Za učitelování Filipa Fialy v Dolním Újezdě bylo úřední komisí nařízeno r. 1843 kostel¹⁷⁾ (vlastně větší kapli) pro sešlost a chatrnost zavřítí. Služby boží později konaly se ve zvláštní dřevěné kapli, postavené na protější straně silnice od kostela. Lid při bohoslužbě stál kolem kaple, v zimě — v létě, pod širým nebem.

Pátým správcem zdejší lokalie stal se Ondřej Rozehnal (1836—1863); za něho byl r. 1849 dostaven nynější kostel nákladem náboženského fondu a farníků za 12.877 zl. stř. m., lokalie r. 1859 povýšena na faru a on jmenován prvním farářem.

Od 13. září 1844 uděleno místo učitelské v Dolním Újezdě *Josefovi Hlaváčkovi*, učiteli v Topolné, který zde působil jako sedmý učitel v letech 1844—1850. Učitel Josef Hlaváček byl rodákem ze Sebranic u Kunštátu, působil v Babicích, v Nové Vsi u Uh. Ostrohu, v Záhlincích, jako skutečný učitel po 10 let v Topolné u Napajedel, pak 6 roků v Dolním Újezdě.

Zde ovdověl. Druhá jeho žena byla z rodiny tehdejšího rychtáře Františka Kubáče. Rodina jeho čítala 6 dětí. Z Dolního Újezda odešel 3. prosince 1850 na školu do Rymnic, kdež setrval až do své smrti († 26. dubna 1867); dožil se 68 roků, 50 roků působil jako učitel. Odešel z Dol. Újezda pro nepořádky v placení školního platu.

Roku 1849 žádal Jos. Hlaváček o potvrzení svého syna Jana za pomocníka. Ve své žádosti uvádí 145 všedních a 133 nedělních žáků. Od 17. ledna do srpna 1849 ustanovila konsistoř jeho syna *Jana*

¹⁷⁾ V letech 1775—1776 postavila si obec tento malý kostel ke cti sv. Havla (z tvrdého zdiva a klenutý), na němž byl zavěšen starý zvon z r. 1729 a nový z r. 1774. — G. Volný: Kirchliche Topographie v. Mähren. Brno 1863, str. 137 a 138.

»Záhorská kronika« vychází čtvrtletně v Dolním Újezdě u Lipníka nad Bečvou. Předplácí se do 1. ledna 1938 10 Kč, od 1. ledna 1938 12 Kč. Placení se děje složnými lístky šekového úřadu č. 100.630 Brno.

Užívání novinových poštovních známek povoleno výnosem ředitelství pošt a telegrafů v Brně č. 69.140-VI. ze dne 18. srpna 1925.

Podací poštovní úřad: Dolní Újezd u Lipníka n. B.

Adresa redakce a administrace: »Záhorská kronika« v Dolním Újezdě u Lipníka n. B.

Obsah 4. čísla: Antonín Fröhlich: 150 let školy v Dolním Újezdě. (Dokončení.) — Florián Zapletal: Tas Václav Podstatský z Prusinovic a na Čekyni. (Pokrač.)

Naším odběratelům a přispívatelům!

Ukončujeme jubilejní XX. ročník Z. k. v jubilejním roce XX. výročí trvání naší milé republiky a v jubileu 150letého trvání národní školy v Dolním Újezdě, kdež posledních 13 let nepřetržitě Z. k. vychází. Z toho důvodu bylo 4. čís. t. r. věnováno jubileu školy v Dol. Újezdě. Dokončení začatých článků v tomto ročníku, jakož i došlé příspěvky a »Drobné zprávy« uveřejníme ve XXI. roč. Z. k. V září na shledanou!

Prosíme o vyrovnání všech nedoplatků!

Vydavatelství Z. k.

KOUPÍ SE zánovní dalekohled (triedr), **PRODA SE** zachovalý »Herbarz« — Bylinář z r. 1562 od dra Petra Ondřeje Matthiola.

Nabídky a dotazy v redakci Z. k.

Redakci došlo:

Nakladatel A. Neubert v Praze vydal ve sbírce »Dětská scéna« svazek 9. Na stráž, děti republiky! (Bud' připraven!) Hra o dětech a pro děti o 4 jednáních s písničkami na nápěvy písní národních od Jaroslava Máchy. Cena 7 Kč. Svazek 10. Hrdina Fedka. Hra o škole nezletilých dobrovolců československého vojska na Sibiři, napsal Václav Valenta - Alfa Frank Wenig. Cena 8 Kč. — Obě hry hodí se dobře pro školy, dětské besídky, tělocvič. sdružení k oslavám 28. října, obou presidentů a pod. Doporučujeme!

Nakladatelství R. Prombergra, knihkupce v Olomouci, vydalo další svazky spisů M. Jahna: Tvrdý život, v němž ličí v sedmi povídkách těžké osudy malých lidí. Str. 320. Váz. Kč 31—, brož. Kč 22—. Selský práh, nejrozsáhlejší románová práce M. Jahna, shrnuje v napínavém ději základní poznatek, že selská tradice, vyvěrající ze zákona pudy, zná jenom povinnost. Stran 452. Váz. Kč 39—, brož. Kč 30—. — Vlasta Pittnerová: Na hedvábné nitce. Zajímavé povídky ve sbírce sebraných spisů VI. Pittnerové. Cena Kč 15—. Vřele doporučujeme do všech knihoven!

Nákladem »Orbis« v Praze XII. vyšlo ve sbírce »Politická knihovna«, řada II., kniha XII., Edouard Herriot: Evropa budoucnosti s předmluvou dra Edvarda Beneše. Přeložila Jiřina Hanusová. Vydáno 1931. Za Kč 30—.

Novinky Státního nakladatelství v Praze, pobočka v Brně: Ph. Dr.: František Kurfürst: Přehled válečných dějin československých. Díl I. Od nejstarších dob až do roku 1648. Občanská knihovna, svazek 98. Cena Kč 6:80. — Cyril Sládek: Co máme vědět o naší armádě. Cena Kč 8—. Čítanka pro brannou výchovu. I. díl. Ve službě státu. Za redakce Fr. Pátka napsali a uspořádali Josef B. Dolenský a František Pražák. Cena Kč 10—. Všechny 3 svazky doporučujeme pro brannou výchovu. — Učitelstvo národních škol upozorňujeme na: Nauka o životě. Pokus o sjednocené vyučování v prvním postupném ročníku obecné školy. Díl I. Red. K.

Hlaváčka co čtvrtého učitel. pomocníka v Dol. Újezdě. V té době byli zástupci obce: rychtář František Kubáč, purkmistr Bernat Kopečný a školní dohlížitel Josef Novák.

Po odchodu učitele Josefa Hlaváčka z Dol. Újezda zastával prozatímně místo učitele pomocník školy osecké *Ferdinand Seidl* co pátý pomocník. Týž narodil se roku 1824 v Lípniku. V Dolním Újezdě působil od 6. prosince 1850 do 6. května 1851, jako provizorní učitel. Od r. 1853 do r. 1869 zastupoval místo skutečného učitele ve škole u piaristů v Lípniku, kdež byl později jmenován učitelem na městské dívčí škole utrakvistické a r. 1884 nadučitelem na pětitřídní smíšené škole české v Lípniku. Zemřel 14. prosince 1888.¹⁸⁾

Osmým učitelem v Dol. Újezdě byl *Josef Tenora*, který byl zde ustanoven dekretem c. k. místodržitelství v Brně od 1. května 1851. Tehdy byly nově upraveny nedostačující příjmy učitelovy.

Ve výkaze se uvádějí:

z Dol. Újezda bylo žáků	29	platicích a 21 neplaticích —	50.
ze Skoků bylo žáků	11	platicích a 38 neplaticích —	49.
z Tupce bylo žáků	6	platicích a 18 neplaticích —	24.
z Trnávky bylo žáků	12	platicích a 7 neplaticích —	19.
celkem všech dítek			142.

Školního platu dostával učitel ročně 59 zl. 13 kr. c. m., štoly průměrně ročně 7 zl. 30 kr., rektorského platu 10 zl. 43 kr. c. m., tedy úhrnem 77 zl. 26 kr. c. m., v čemž vpočítáno bylo 12 zl. na čištění školy.

Roku 1856 v celé zemi se plat školní zvýšil a služné učitelů zlepšilo. Tak v Dolním Újezdě zvýšeno služné učitele ze 150 zlatých (kteřak 150 zl. dostával, není známo) na 250 zlatých. Dle tohoto zvýšení, místo dosavadních 24 kr., platili pak sedláci čtvrtroční školné 48 kr. a domkaři, místo 12 kr., platili 24 kr.

Aby se důchody učitele v Dolním Újezdě ustálily, byla v roce 1856 německy sepsána *fasse*,¹⁹⁾ jejíž překlad zní:

Fasse

příjmů a vydání učitele-varhaníka v Dolním Újezdě. Druh školy: lokální — národní škola.

Školní obec skládá se z příslušných obcí: Dolní Újezd, Tupec, Trnávka a Mokř.

Školní patron: náboženský fond. Právo presentace učitele: náboženský fond.

Počet školou povinných dětí: 137 (z toho 58 chlapců a 79 děvčat).

¹⁸⁾ Podrobněji Fr. Slaměnik: Vzpomínky starého učitele, str. 39 a 40.

¹⁹⁾ Opis ve školním archivu v Dol. Újezdě.

a to z Dolního Újezda 38 chlapců, 49 děvčat, z Tupce 12 chlapců, 21 děvčat, z Trnávky 7 chlapců, 8 děvčat, z Mokře 1 chlapec a 1 děvče.

Škola: vlastní.

Počet místností: 1 učebna; učitelský byt: 1 světnice, 1 komora pro jeho děti, 1 kuchyně se spíží, 1 kůlna pro dřevo a 1 chlév pro krávu.

Stav budovy: dosti dobrý; potřeba více oprav.

Vyučování je 47 týdnů ročně a to denně pro 2. třídu 3 hodiny dopoledne a pro 1. třídu 2 hodiny odpoledne — »v moravské« řeči.

Náboženství vyučuje místní duchovní jako katecheta.

Příjmy za školní službu:

Školní plat, který týdně od platících dětí sedláků a jejich výměnkářů po 2 kr. obnášel, pak po 1 kr. od domkařů a podruhů — je za 47 týdnů

od 34 dětí à 2 kr. týdně čili ročně	53	zl. 16 kr. Cmze,
od 89 dětí à 1 kr. týdně čili ročně	69	zl. 43 kr. Cmze,
<u>zlepšení platu dle úř. nařízení z 29. října 1856</u>		<u>122</u> zl. 58 kr. Cmze,
celkem		245 zl. 58 kr. Cm.

Příjmy za varhanictví:

od obce rektorský plat (koleda) ročně		
26 zl. 47 kr. v. m. nebo	10	zl. 42 ³ / ₄ kr. Cm.
štola, svatby, pohřby	7	zl. 30 kr. Cm.
úhrnem všechny příjmy		264 zl. 10 ³ / ₄ kr. Cm.

Příjmy učitele jako kostelníka odpadají, protože je tu zvláštní kostelník.

Vydání učitele:

ekvivalent		³ / ₄ kr. Cm.
na čištění školy	12	zl.
celkem		12 zl. ³ / ₄ kr. Cm.
Čistý příjem	252	zl. 10 kr. Cm.

Dřevo na otop školy pozůstává z 6 sáhů měkkého štěpného dřeva a malých otýpek. Dřevo odebírá se z lipenského velkostatku a usedlíky příškolených obcí bývá přiváženo.

V Dolním Újezdě 24. prosince 1856.

Karel Krátký, v. r., c. k. okr. úř. aktuár.	Josef Tenora, v. r., učitel.
Frant. Dvořák, v. r., představený.	Frant. Lesák, v. r., radní.
	Jan Hlava, v. r., výbor.
	Frant. Kubáč, v. r., výbor.
	Kopečný Bernard, v. r.

Přehled žactva 1813—1870.

Jakmile bylo upraveno služné učitele, přestala všeliká podpora učitele ze zemského fondu. Ještě roku 1853, když jemu služné na 150 zl. bylo vyměřeno, dostával z náboženského fondu 20 zl. přídavku.

V letech 1860—1870 se důchody učitele v Dolním Újezdě opět zvětšily. Dle úředního podání obnášelo roční služné okrouhle 300 zl. Pololáník platil z dítky čtvrtročně 84 kr. školného.²⁰⁾ Poněvadž ale učitel sám školní plat si vybíral, býval jemu velmi neúplně odváděn. Místo peněz nabízel se mu svědomití rodiče ku práci nádenické.

Mimo plat za školní vyučování užíval za varhanictví 3 míry pole a na hotovosti dostával z Dol. Újezda 4 zl., z Trnávky 3 zl. a z Tupece 2 zl. 50 kr. ročně. Při sýpce obdržel z Dol. Újezda 2 míry žita (rží), z 28 domů osedlých jednou v roce po vdolku a asi 6 kop (à 60 kusů) vajec koledy. Za dávku posledně jmenovanou bylo mu každoročně provéstí popis duší celé farnosti. Štola průměrně jemu přinášela 45 zl.

Za vedení obecní kanceláře dostával 40 zl.²¹⁾

Nový říšský školský zákon měl v Rakousku velký význam ve školství. Jím zjednána škole důležitost a zasloužená platnost, učitelé pak přiměřené postavení ve společnosti občanů. Nové zákony školské moravské č. 3, 17 a 18 z roku 1870, provedly školskou reformu na Moravě. Od této reformy nastává zlepšení poměrů školských i na zdejší škole.

Statistický přehled žactva v letech 1813/14—1869/70

Pokud bylo možno dle školní matriky stanovití počet žactva zdejší školy navštěvujícího, bylo tak možno učiniti teprve od roku 1813/14. Od r. 1820 počet volen vždy po 10 letech. Teprve od školního roku 1846/47 uveden počet žáků pro každý jednotlivý rok. Žáci nedělní školy čili opakovací, navštěvovali dříve školu do 18 roků. Nápadnou odchylnost počtu žáků nedělní školy možno si vysvětliti tím, že v starších letech tato navštěvována byla žáky ve stáří do 18 roků, později do 15 a pak jen do 14 let. Horliví však a bedliví rodiče přidržovali své dítky i v pozdějších letech dle starého svého zvyku nad povinnost k návštěvě nedělní školy. Dle toho, jak velký počet takových horlivců v tom kterém roku byl, různil se více méně nápadně počet žáků nedělní školy. Počet žáků nedělní školy zvětšovala i ta okolnost, že mnozí žáci, vinou špatné návštěvy týdenní školy, málo se naučili a chtěli nabýti většího vzdělání školního delší návštěvou nedělní školy.

²⁰⁾ Domkaři a podruzi platili polovici, t. j. 42 kr. čtvrtročně. Tak se platilo zde školné až do zavedení nového škol. zákona r. 1870.

²¹⁾ Ve školním archivu uchoval se opis úředního spisu, v němž 10. září 1866 uvádí učitel své příjmy v Dolním Újezdě, které místní farář — byl jím tehdy Václav Lidařík (1864—1879) — šestý duchovní správce a druhý farář, svým podpisem potvrdil. Uvedeny jsou: školné 258 zl. 26³/₁₀ kr. r. m., plat rektorský 11 zl. 25 kr. r. m., ze záduší mešních 7 zl. 87⁵/₁₀ kr. r. m., celkem 277 zl. 39 kr. rak. m., z toho na čistění školy 12 zl. 60 kr. rak. m., zbývá čistého příjmu 264 zl. 79 kr. rak. m.

Rok	Škola	Dol. Újezd		Tupec		Trnávka		Mokř		Celkem
		chl.	děv.	chl.	děv.	chl.	děv.	chl.	děv.	
1813/14	týdenní	17	19	10	12	4	2	2	3	69
"	nedělní	17	16	9	8	4	4	1	—	59
1820	týdenní	26	22	21	15	5	8	1	—	98
"	nedělní	11	7	7	5	4	3	—	—	37
1830	týdenní	43	40	19	28	5	12	3	1	151
"	nedělní	24	18	4	5	2	4	—	—	57
1840	týdenní	54	47	17	16	10	4	2	2	152
"	nedělní	38	30	9	11	3	3	1	3	98
1846/47	týdenní	47	51	11	13	11	11	2	1	147
"	nedělní	43	45	19	11	5	3	7	1	134
1847	týdenní	44	59	11	12	9	12	1	1	149
"	nedělní	42	45	17	13	6	4	7	1	135
1848	týdenní	54	58	12	12	9	13	—	1	159
"	nedělní	35	40	14	12	5	3	7	1	117
1848/49	týdenní	55	63	14	13	7	12	—	—	164
"	nedělní	38	43	9	11	8	3	5	2	119
1850	týdenní	59	62	16	15	8	14	—	—	174
"	nedělní	38	40	11	13	8	2	3	2	117
1852	týdenní	60	68	14	18	11	17	1	—	189
"	nedělní	34	19	9	14	7	5	4	3	95
1853	týdenní	59	58	18	20	6	15	2	—	178
"	nedělní	76	64	10	15	11	11	3	1	191
1854	týdenní	52	66	17	23	9	13	1	1	182
"	nedělní	68	58	13	14	11	10	3	1	178
1855	týdenní	54	56	18	24	11	13	1	1	178
"	nedělní	79	66	14	14	9	14	—	1	197
1856	týdenní	56	63	18	24	10	12	1	1	185
"	nedělní	73	69	13	13	10	13	1	—	192
1857	týdenní	52	58	14	21	12	10	1	1	169
"	nedělní	67	66	14	16	10	15	1	—	189
1858	týdenní	56	55	18	19	13	9	—	1	171
"	nedělní	65	61	11	16	11	18	1	—	183
1859	týdenní	56	59	15	20	12	11	2	1	176
"	nedělní	60	57	12	17	11	14	1	—	172
1860	týdenní	52	64	21	19	16	11	1	—	184
"	nedělní	50	53	13	19	9	13	1	1	159
1861	týdenní	48	69	20	15	15	10	2	—	179
"	nedělní	48	48	18	18	10	15	1	1	159
1862	týdenní	52	65	16	18	15	11	3	2	182
"	nedělní	51	53	18	18	7	12	1	1	161
1863	týdenní	50	65	14	21	10	10	3	3	176
"	nedělní	55	57	14	18	9	14	1	—	168

Rok	Škola	Dol. Újezd		Tupec		Trnávka		Mokř		Celkem
		chl.	děv.	chl.	děv.	chl.	děv.	chl.	děv.	
1864	týdenní	48	61	14	24	9	11	3	3	173
"	nedělní	53	57	18	19	9	9	—	1	166
1865	týdenní	51	64	13	25	7	13	3	2	178
"	nedělní	49	57	14	18	9	9	1	1	158
1866	týdenní	54	66	17	21	5	12	3	1	179
"	nedělní	48	60	13	19	9	10	1	2	162
1867	týdenní	54	67	15	19	5	9	2	1	172
"	nedělní	44	69	11	17	11	11	1	—	164
1868	týdenní	69	63	12	20	6	9	2	—	181
"	nedělní	35	53	9	16	6	11	1	1	132
1869/70	týdenní	61	71	16	17	9	7	—	—	181
"	nedělní	41	54	9	22	6	10	2	1	145

Vyučování a učebná osnova před školskou reformou před r. 1870.

Vyučování školní řídilo se odedávna dle poměrů, v jakých dotyční občané žili. Také později při stanovení rozsahu učebné látky pro rozličné kategorie škol brán zřetel na poměry a zaměstnání občanů.

Vyučováno bylo mimo náboženství hlavně třem předmětům (trivium): čtení, počtům a psaní. Odtud název škola triviální, jak zdejší i jiné vesnické školy tehdy se nazývaly.

Náboženství učili se žáci na paměť z »Malého katechismu« a z »Výtahu katechismu velkého«, tehdy I. díl nazývaného. Před nedělemi a svátky čítávalo a vypravovalo se evangelium. Úlohy z náboženství cvičeny byly denně třídním učitelem a mimo to katechetou, když do školy zavítal.

Z ostatních tří předmětů věnována byla největší píle běžnému čtení. Čtlo se skoro při každém vyučování. Nejmenší žáci 1. oddělení učili se znáti písmena z lepenkové tabulky (velikosti a tvaru dnešní čítanky), na které byla celá tiskací abeceda. Žáci 2. oddělení slabikovali a četli ve »Slabikáři« a 3. oddělení v II. díle, jak říkali knize, která z polovice články z biblických dějin obsahovala. Podobných učebnic částečně změněných užívalo se ještě v sedmdesátých letech.

K vyučování jazykovému patřilo psaní diktovací či »dik-tando«. Cvičením tímto naučili se žáci užívatí nejdůležitějších pravidel pravopisných, jež z nedostatku tištěných mluvníc opisovali a pak z paměti se učili. Diktando psávalo se ve všední škole zřídka, ve škole nedělní častěji.

Počtům učili se žáci při každém školním cvičení, vyjímaje dik-

^{21a)} Dle rukopisné kroniky školní od Jana Hlobila, správce školy v Dolním Újezdě, sepsané v roce 1882. »Dějiny národní školy v Dolním Újezdě«, díl I., str. 93—101 (archív školní).

tanda. Řešení úkolů z paměti (počty »z hlavy« zvané) bývalo pilně cvičeno, kdežto úkoly číslíkové více mechanicky se vypočítávaly.²²⁾ Jména výkonů početních se užívala ve znění latinském, jako: divise (dělení), multiplikace (násobení), addice (sčítání), minuend (menšene) atd. Početnic pro žáky škol venkovských nebývalo.

Ačkoliv psaní rovněž vícekrát v týdnu bylo cvičeno, nebylo přihlíženo k tomu, by i děvčata se psátí naučila. Hlavně cvičeno písmo kurentní, potom latinka a často též frakturka. Žáci opisovali s tabule, častěji ale z předložek (předpisů). Ku zkouškám či školním visitacím psávali žáci vzory. Vzory vynikajících písařů-žáků bývaly vystaveny ve zvláštních rámech.

I podučitelům bylo ku zkouškám visitačním písemné práce, zvláště vzory krasopisné, vlastní rukou psané, visitační komisí připraviti. Žáci školy nedělní opisovali evangelium za úlohu domácí.

Písanek linkovaných nebylo. Žáci si linky na papír nakreslili. Papír býval tuhý; arch obyčejné velikosti byl za 2 kr. šajná. U kupce dostal však koupiti i půl archu. Ku psaní užívalo pouze per brkových. Za 2 brky husí obdržel žák jedno pero. Pera ta hotovil učitel sám a pokažená před vyučováním opravoval. Tak to bylo do polovice a i přes polovici XIX. století.

Od prvopočátku vyučovalo se polodenně. Dopoledne od 8. do 11. hodiny cvičení byli starší žáci (II. třída), odpoledne od 1. do 3. hodin mladší žáci (I. třída). Feriálním dnem byl do r. 1852 čtvrtek, potom pondělí. Případl-li v týdnu svátek, aneb nastala-li jiná překážka,²³⁾ takže se jeden neb více dnů nevyučovalo, nahrazeno bylo to vyučováním obyčejně ve čtvrtek neb v pondělí.

Prázdná bývalo: o posvícení či o hodech od neděle do středy (ve čtvrtek vyučováno), o vánocích od Štědrého dne do Mláďátek, před svátkem Sv. tří králů odpoledne (pro svěcení v kostele), o ostatcích od neděle do středy popelečné, o velikonocích od Zeleného čtvrtku do středy po něm, na sv. Marka a v dny prosební po celý den, o svato-dušních svátcích od neděle do středy. Hlavní prázdniny počaly objevením se prvních pokládek obilí na poli a trvaly do slavností Andělů Strážných.

Vedle generální visitace, konané v Dol. Újezdě r. 1810 a r. 1844, byla provedena každého roku děkanem kostelní a školní visitace vždy předem oznámená. Zkouška či školní visitace konala se ze všech předmětů vyučovacích ve školní místnosti, kdežto při visitaci generální zkoušelo se náboženství v kostele a ostatní předměty ve škole.

Ač nejvyšší řízení veškerého školství náleželo státu, měla dozor na vyučování a vychovávání, dosazování učitelů, zvláště však správu národních škol v zemi konsistoř (pro Dolní Újezd — olomoucká), v okrese pak děkanství (lipenská), v obci místní duchovní správce (zdejší farář) a školní dohlížitel.

Protože první školní budova v Dolním Újezdě byla postavena nákladem náboženského fondu, bývali učitelé pro zdejší školu konsistoří olomouckou navrženi a c. k. zemskými úřady v Brně potvrzeni.

²²⁾ regula de tri.

²³⁾ Odbýván-li pohřeb, tedy se vyučování odložilo.

Služné učitelovo²⁴⁾ pozůstávalo z platu školního (jehož odpuštění chudým občanům dělo se na vrub učitele), ze štoly, z naturalíí²⁵⁾ a ze sbírek koledních. Za důchody uvedené bylo učitelí rozličným povinnostem a zaměstnáním se podrobiti. O pozůstalé vdovy a sirotky po učitelích starala se dotyčná obec.

Všechny tyto poměry doznaly velké změny reformou školskou. Stalo se tak říšským zákonem školním ze dne 25. května 1869, který upravil postavení školy k církvi, v němž v § 1. je ustanovení, že nejvyšší řízení veškerého vyučování a vychování a dohlížení k němu přísluší státu. O dozoru ke školám pojednává moravský zákon č. 3 ze dne 12. ledna 1870, dle něhož jsou dány národní školy pod dozor místní, okresní a zemské školní rady. Konečně mor. zákonem z 24. ledna 1870 č. 17 ustanovuje se zakládání, vydržování a návštěva veř. škol. obecn. a zákonem č. 18 téhož data upravují se právní poměry učitelstva veř. škol. obec. na Moravě.

Učitelstvo a jeho příjmy od r. 1870—1880.

Za školské reformy působil zdárně na zdejší škole *Josef Tenora* jako samostatný učitel od r. 1851 do 1871. Náhlá smrt učinila 19. května 1871 konec blahodárnému jeho životu. Učitel Josef Tenora narodil se 11. října 1808 v Petrově (okres kunštátský), kdež jeho otec byl mlynářem. Po návštěvě obecné školy v Sulíkově r. 1828 navštěvoval tříměsíční běh učitelský v Brně a obdržel vysvědčení za pomocníka pro české školy. R. 1833 navštěvoval šestiměsíční učitelský běh a zároveň reálnou školu v Brně a dosáhl pak vysvědčení za výpomocného učitele pro školy německé. Mezitím byl však ustanoven učitelským pomocníkem v Březové. V roce 1831 působil v Německé Bělé v Čechách, pak na triviální škole v Křetině. V roce 1834 byl jako uč. pomocník přidělen osleplému učiteli Saburovi na triviální školu v Bradlenách. Téhož roku podrobil se učitelské zkoušce v Brně. Po té působil na školách v Roseči, v Milkově, v Kovařově a Střemeničku a konečně od 1. května 1851 až do své smrti na zdejší škole. Celkem učiteloval skoro 42 roků, z toho v Dolním Újezdě 20 roků. V Dolním Újezdě se oženil v r. 1851 s Johannou Kirchnerovou z Lipníka. Měl 2 děti. Mimo školu hleděl sobě zvláště polního hospodářství, kterémuž náležitě rozuměl. Obdělával pole, které měl od obce za varhannictví, později i pozemky, které koupila jeho manželka. Při tom byl velmi dbalý svých povinností učitelských. Ve všem jeho jednání zračila se velká pilnost a svědomitost. Jak ve škole byl dětem učitelem otcovským, tak občanům byl důvěrným rádcem netoliko v záležitostech rodinných, ale i v hospodářství. Byl i dovedným hudebníkem a zřídil i vycvičil sbor kostelních hudebníků a zpěváků. Současní kolegové-učitelé vyslovovali se²⁶⁾ o Josefu Tenorovi souhlasně jako o učiteli dokonalém. —

²⁴⁾ Viz fassi z r. 1856 a později.

²⁵⁾ 2 mír pozemků a o hodech po vdolku od každého sedláka.

²⁶⁾ Dle záznamů ve školní kronice, díl I.

O služném učitele Jos. Tenory do r. 1870 byla již dříve zmínka. Později dle zákona z 24. 1. 1870 považován byl učitelským služným pouze zákonitý plat za vyučování školní; učitelí Josefovi Tenorovi náleželo 400 zl. ročně. Poněvadž ale okresní školní pokladnice resp. c. k. berní úřady teprve v listopadu r. 1871 učitelstvo počaly vypláceti, bylo nařizeno příškoleným obcím zdejšími, by rozdíl služného 100 zl. mu doplatili. Doplatek za dobu od ledna do května byl však již vyplacen pozůstalé vdově Johaně, kteréž také c. k. zemskou školní radou uděleno bylo na pohřební výlohy 100 zl. a roční výslužné či pense 133 zl. 33 kr. mimo příspěvku 33 zl. 67 kr. ročně pro každé ze dvou dítek. Vdova Johana Tenorová zemřela v únoru r. 1881.

První nadučitel Jan Hlobil.

Dcera Josefa provdala se v r. 1872 za učitele Jana Hlobila, kterýž po jejím otci zde učiteloval, mladší syn Josef studoval učitelství a první jeho působení jako podučitele bylo rovněž zde. Několik roků před smrtí učitele Josefa Tenory st. koupila jeho manželka domek čís. 59 v Dolním Újezdě, ku kterému i něco pozemků náleželo. Ku konci životopisu tohoto zasloužilého učitele budiž vzpomenuť, že při svém stálém a namáhavém povolání zastával po celých 20 let v Dolním Újezdě obecní písařství za roční poplatek 48 zl.

Za jeho působení zemřel v roce 1863 první farář Ondřej Rozeňhal a nastoupil šestý duchovní správce a druhý farář Václav Lidářík (1864—1879), který ještě za jeho působení zde 6. září 1879

zemřel a 22. ledna 1880 nastoupil třetí farář (sedmý duchovní správce) *Drahotín Halda*.

Než místo učitelské bylo po zemřelém Josefovi Tenorovi definitivně obsazeno, svěřena správa školy učiteli Josefu Rýparovi, podučiteli ve Velkém Újezdě.

Josef Rýpar, šestý prozatímní učitel (rodák z Velkého Újezda) spravoval zdejší školu provisorně od 31. května do 18. října 1871.

Zemskou školní radou v Brně²⁷⁾ jmenován pak byl učitelem na zdejší škole Jan Hlobil, podučitel v Bystřici pod Hostýnem.

Jan Hlobil, v pořadí devátý učitel definitivní při zdejší škole, nastoupil své místo v Dolním Újezdě 18. října 1871. Až do zimy r. 1872 působil zde sám. Dopoledne vyučoval starší žáky, odpoledne mladší. Když v zimě 1872 12 týdnů byl těžce nemocen,²⁸⁾ vyučoval zde prozatímní sedmý podučitel *Valentin Lev*, který zde i po uzdravení učitele byl ponechán do r. 1874. Tehdy bylo jednáno o rozšíření školy na dvojtřídní.

Učitel Jan Hlobil měl služného ročně 500 zl²⁹⁾ mimo další zákonné přídatky pro služební stáří. Byl 1. března 1880 c. k. zemskou školní radou jmenován nadučitelem na dvoutrídní škole v Dol. Újezdě, vyplaceno mu ročně 200 zl. funkčního příplatku. Z vedlejšího zaměstnání dostával za varhanictví a řízení kůru 30 zl., ze záduší 20 zl. a štolý asi 25 zl. ročně. Obecního písařství se vzdal ve prospěch podučitele.

Jan Hlobil narodil se 8. srpna 1844 v Holicích u Olomouce. Otec jeho, čtvrtlánik, posílal jej velmi pilně do tamní jednotřídní školy. Po 12. roku chodil do čtyřtrídní c. k. vzorné německé hlavní školy u Dominikánů v Olomouci,³⁰⁾ pak 4 třídy gymnasia tamtéž. Tehdy tam působili profesori Kott, Vaněk, Vaníček a Svoboda, kteří v mladistvých srdcích cit k jazyku mateřskému a jiskry vlastenectví budili. Dále navštěvoval dvouroční utrakvistický učitelský ústav v Olomouci. R. 1866 složil tam zkoušku na učitele pro obecné školy s vyučovací řečí českou i německou.

Ještě téhož roku nastoupil dráhu učitelkou v Kokorách (na Přerovsku), dál v Polešovicích u Uher. Hradiště, jako podučitel v Bystřici pod Hostýnem, (kdež působil 4½ roku), konečně v r. 1871 jako učitel v Dolním Újezdě.

V letech 1870—1880 působili jako podučitelé na zdejší škole: Valentin Lev, Libor Vymětal, Marie Prokopová a Josef Tenora. — Valentin Lev narodil se v Radíkově (na Hranicku). U vojska sloužil u dělostřelců jako desátník.

²⁷⁾ Výnos č. 17.454 ze dne 25. září 1871.

²⁸⁾ Z vlhkosti v učírně i v obydlí.

²⁹⁾ V letech 1872—74 služné sice bylo vypláceno c. k. berním úřadem, avšak i za více měsíců pozadu, poněvadž obce školné nepořádně odváděly.

³⁰⁾ Tak totiž nazýval lid c. k. vzornou hlavní školu spojenou s ústavem učitelským.

R. 1866 účastnil se válečného tažení proti Prusům. Po válce byl vyznamenán medailí za udatnost. Hospodařil pak v Radíkově. Při nedostatku učitelských sil v letech sedmdesátých r. 1873 jmenován byl výpomocným učitelem v Dolním Újezdě, odkud r. 1874 byl přesazen do Podhoří. Později obdržel místo dozorce v trestnici v Mírově.

V r. 1874 ustanoven při škole v Dolním Újezdě *Libor Vymětal*, prozatímní podučitel v pořadí osmý, který jako i jeho předchůdce dostával od c. k. berního úřadu v Lipníku 25 zl. měsíčního platu, k tomu měl být ve školní budově r. 1874 postavené. Dříve sloužil u vojenské hudby jako šikovatel. R. 1875 jmenován byl jako prozatímní učitel při nově zřízené škole v Bohuslávkách.

Učitel Josef Tenora ml.

Po Liborovi Vymětalovi nastoupila zde *Marie Prokopová*, na místo podučitelské, v řadě podučitelů devátá. Působila zde od 15./11. 1875 do 30. června 1878. Služného dostávala 240 zl. ročně v měsíčních částkách. Její otec byl zámeckým zahradníkem ve Veselíčku. Byla to vlastně industriální učitelka, která zde vyučovala 1. třídu a soukromně ruční práce. R. 1878 stala se industriální učitelkou v Bystřici pod Hostýnem a v Dolním Újezdě nastoupil *Josef Tenora* (od r. 1878—1881), desátý zde působící podučitel.³¹⁾ Jeho plat byl 300 zlatých, k tomu měl bezplatně být

³¹⁾ Josef Tenora ustanoven prvně jako řádný podučitel dle stávajícího zákona. Před ním byli podučitelé prozatímní neb výpomocní.

v školní budově, 2 sáhy měkkého dříví na otop od obce a za vedení obecní kanceláře dostával ročně 50 zlatých.

Josef Tenora, nar. 1859 v Dolním Újezdě, byl synem Josefa Tenory, tehdejšího učitele zdejšího. Chodil u otce do školy v Dolním Újezdě, pak k piaristům v Lipníku. Po smrti svého otce r. 1871 dala jej jeho matka Johana Tenorová do nižší německé reálky v Olomouci, kdež až do 4. třídy s velmi dobrým prospěchem studoval. R. 1874 vstoupil do učitelského ústavu v Olomouci, 1875 do českého učitelského ústavu v Příboře, v dalších 2 letech do českého učitelského ústavu v Brně, kdež obdržel po zkoušce vysvědčení s vyznamenáním. Působil pak v Dolním Újezdě do r. 1881, kdy nastoupil místo učitelské ve Veselé na Uher. Hradištsku. Josef Tenora byl ve škole po celá 3 léta pilným učitelem. Při svém odchodu z Dol. Újezda dostal od c. k. okresní školní rady pochvalné uznání. Jeho zásluhou zřízena v obci »Čtenářsko-pěvecká jednota«. Při sčítání lidu r. 1880 jmenován byl Josef Tenora komisařem v Dol. Újezdě; za řádné provedení komisařských prací byla jemu c. k. okresním hejtmánstvím vyslovena úplná spokojenost. Vždy a všude hleděl shodu a mír zachovati a nadšení pro dobré a krásné buditi a proto byl od svých kolegů milován a ve společnosti rád vidán.

Nová budova školní.

Stará budova školní čís. pop. 52 byla stále ve stínu a v zimě v temnu; učebna i byt učitelův byly vlhké a nezdravé. K tomu byl velký počet školních dětí, že i při polodenním vyučování byla učebna malá. Tyto okolnosti vyžadovaly nutnost prostrannější nové školy. Rozhodný krok k neodkladnému postavení školy učinil při inspekci c. k. okresní škol. dozorce Karel Fiala 16. května 1873. Tehdy přesvědčiv se o velkém množství školních dětí a o nedostatcích a naprosté nevhodnosti dosavadní školy, působil k tomu, že příslušným obecním úřadům bylo: pro jednu učírnu najati vhodnou místnost a bezodkladně vykonati přípravy ku stavbě nové budovy školní.

Místnost pro druhou třídu, pro nedostatek školního nábytku, nebyla sice opatřena, ale plán a rozpočet nákladu na novou dvoutřídní budovu školní provedl stavitel Josef Žák z Lipníka, kterýžto plán byl c. k. zemskou školní radou schválen.

Místní školní rada koupila toho roku 1873 pro stavbu nové školy půllánickou usedlost číslo 24 (bez polí) se zahradou od Ant. Müllera, měšťana v Lipníku za 2.100 zl. Mezitím přijat nový plán (lacinější), navržený stavitelem Karlem Holešovským z Lipníka.

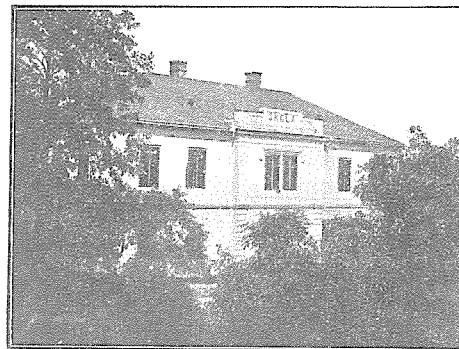
Ku stavbě nové školy přikročeno na jaře r. 1874 a stavba provedena společně třemi staviteli: Josefem Žákem, Karlem Holešovským a Jos. Rámem z Lipníka. Přední částí pololánického gruntu strženy a celé odklizeny. 23. dubna 1874 položen základní kámen. Stavba rychle pokračovala. Nemístná šetrnost při stavbě přišla obcím draho. Škola musela častými úpravami a přístavbami býti opravována, poněvadž nevyhovovala svému účelu. Starou školu čís. 52 obec prodala koláři Matějovi Fekarovi za 1.250 zl.

29. července 1874 ukončen školní rok 1873/4, poslední to, v němž vyučováno ve staré škole, jež sloužila k účelům školním 86 roků.

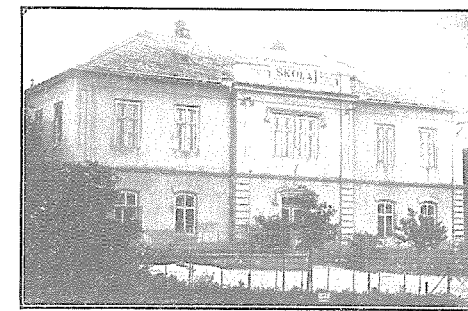
Nová škola postavena byla do konce srpna 1874, komisí schválena, v neděli 27. září posvěcena a od 1. října 1874 svému účelu odevzdána. První celodenní vyučování bylo však až 27. října 1874.

Nová školní budova je jednopatrová. V přízemku vpravo bydlel správce školy, vlevo podučitel. V prvním poschodí byly dvě učírny. V průčelí bylo 6 oken v prvním poschodí a 4 okna v přízemí. Mimo to měla každá třída v poschodí 3 okna boční. Stavba školy vyžádala si nákladu 11.229 zl. 46 kr. a to: stavitelům 8.957 zl. 46 kr., za školní nábytek 172 zl., za místo stavební 2.100 zl. K nákladu tomu přispívaly obec Dolní Újezd a Tupec, také velkostatek v Lipníku, jako majitel dvora v Tupci. Aby poplatek na školu se zmenšil, prodala obec starou školu za 1.250 zl. a odprodala 10 jiter polí od obecního gruntu za 7.673 zl. 20 kr. Dřevo na stavbu školy bylo vzato z obecního lesa.

Obec dále s povolením úřadů odprodala role školní (3½ míry),

Nová škola. Foto 1925.

Nová škola. Foto 1937.

prodána školní zahrada — štěpnice Frant. Míkovi na stavební místo za 80 zl. (Nyní na tom místě, kde byla školní štěpnice, je domek p. Adámka, čís. p. 71.) Obec také odprodala všechny zbývající hospodářské budovy gruntu čís. 24 a zahrada rozkouskována a jednotlivě rozprodána. Celkem strženo 1.368 zl. Tak se stalo, že škola místo 2 obvyklých sousedů, měla sousedy 4 a v roce 1883 dokonce 6.

Jméno školy, obvod školy a třída školného.

Zdejší škola měnila svůj název, jak měnila svůj název zdejší obec farní. Při založení jmenovala se »škola triviální, škola lokální«, od r. 1859 »škola farní«, kterýžto název podržela do r. 1870.

Na základě § 41. řádu školního a vyučovacího pro školy obecné přijala škola v Dolním Újezdě jméno »obecná škola jednotřídní«, kterážto pojmenování platilo jí až do roku 1873, kdy rozšířena byla prozatímně na dvoutřídní. Roku 1874, kdy nová budova školní o dvou třídách vystavěna byla, stala se skutečnou »obecnou školou dvoutřídní«.

Vzhledem k § 50 zákona z 24./I. 1870 vřaděny byly všechny sem přískolené osady co do školného do třídy druhé a platilo se za každé dítě školou navštěvující 8 kr. týdně, nevyjímajíc ani hlavních šesti-nedělních prázdnin. Výšku školního platu celoročního předpisovala pro každou obec c. k. okresní školní rada v Hranicích, s ohledem na počet dětí škole povinných a na připadající poplatek dle přímé daně. Přírážky na uhrazení platu učitelstva platili i občané, kteří děti ve škole neměli. Z počátku v té době přírážek vytčených v § 47 výše uvedeného zákona nebylo, teprve povlovně jak platu učitelského, tak i dotyčných přírážek přibývalo, takže ku konci řečené doby, celý zákonitý osmiprocentový poplatek se odváděn.

O vybírání školního platu i přírážek staral se představený obce a odváděl je do okresní školní pokladny u c. k. berního či výběrčího úřadu v Lipníku. Za děti rodičů nemajetných platila školné obec. Pocházely-li takové děti z cizí obce, platila za ně školné jejich domovská obec.³²⁾

Školní plat bylo odváděti stejně všem zdejšími a přískoleným obyvatelům bez rozdílu stavu neb majetku a to 8 kr. týdně. Procentové přírážky vyměřovaly se dle přímé daně každého poplatníka.

Ve zdejší obci vybíralo se školné obyčejně v měsíčních lhůtách, t. j. 32 kr., přírážky pak ve lhůtách buďto půlroč. nebo celoročních.

Ku každé veřejné škole obecné přikázán buď okres čili školní obvod, který zaujímal osady, části osad neb domy k té škole náležející.³³⁾ Ku škole zdejší přískoleny byly: Dolní Újezd, Tupec a Trnávka. Od let dřívějších, ba od počátku XIX. stol., posílali své děti do školy v Dolním Újezdě též obyvatelé kolonie Mokře (část obce Staměřice), takže přískolení byli sem, přiřazení byli však do Velkého Újezda.

Takto přískoleny zůstaly jmenované osady do r. 1873. Když se počaly konati přípravy ku stavbě nové budovy školní v Dol. Újezdě, zažádala obec Trnávka za odškolení z Dolního Újezda a za přískolení k Lipníku, což bylo c. k. zemskou školní radou schváleno.³⁴⁾ Osada Trnávka byla přískolená k zdejší škole od r. 1788 až do r. 1873. Od r. 1873 zůstaly sem přískoleny obce Dolní Újezd s osadou Skoky, Tupec a kolonie Mokř.

³²⁾ Od r. 1885 přestala domovská obec býti povinna školné jiné obci platiti.

³³⁾ § 9 zákona mor. o zakládání, chování v dobrém stavu a návštěvě veřejných škol národních ze dne 24. ledna 1870.

³⁴⁾ Výnos c. k. zemské školní rady v Brně č. 27.734 ze dne 23. prosince 1873.

Návštěva školy a učební osnova v letech 1870—1880.

Zákonem ze dne 14. května 1869 v § 21, stanovila se povinnost choditi do školy od dokonání šestého do čtrnáctého roku. Škola nedělní či opakovací přestává. Ve školním roce 1869/70 byla ještě nedělní škola uchována. Do školy chodilo:

ve škole všední 86 chlapců, 94 děvčat — 180 dětí,
ve škole nedělní 58 chlapců, 86 děvčat — 144 dětí.

Do nedělní školy chodili i někteří žáci ve stáří až 16 let. Ve škol. roce 1870/71 a 1871/72 nebyl žádný žák ze školy propuštěn, nýbrž do stáří 13. a 14. roku přidržen, čímž žáků ve škole nedělní ubylo.

Jeví se počet žáků:

1870/71 všední	90 chlapců,	105 děvčat	—	195 všech,
nedělní	33 chlapců,	25 děvčat	—	58 všech.
1871/72 všední	98 chlapců,	101 děvčat	—	199 všech,
nedělní	18 chlapců,	24 děvčat	—	42 všech.

C. k. zemská školní rada povolila úlevy pro žáky 7. a 8. škol. roku, kteří byli povinni v zimních měsících pouze dvakrát týdně školu navštěvovati a v létě doma rodičům pomáhati.

Počet dětí ve školním roce:

1872/73	98 chlapců,	107 děvčat	—	205 celkem.
1873/74	92 chlapců,	87 děvčat	—	179 celkem.

Do té doby byla národní škola v Dolním Újezdě jednotřídní rozdělená, t. j. s polodenním vyučováním. Od r. 1874 stala se školou dvojtřídní s vyučováním celodenním. Téhož roku se také odškolila Trnávka od Dol. Újezda.

Počet žáků:

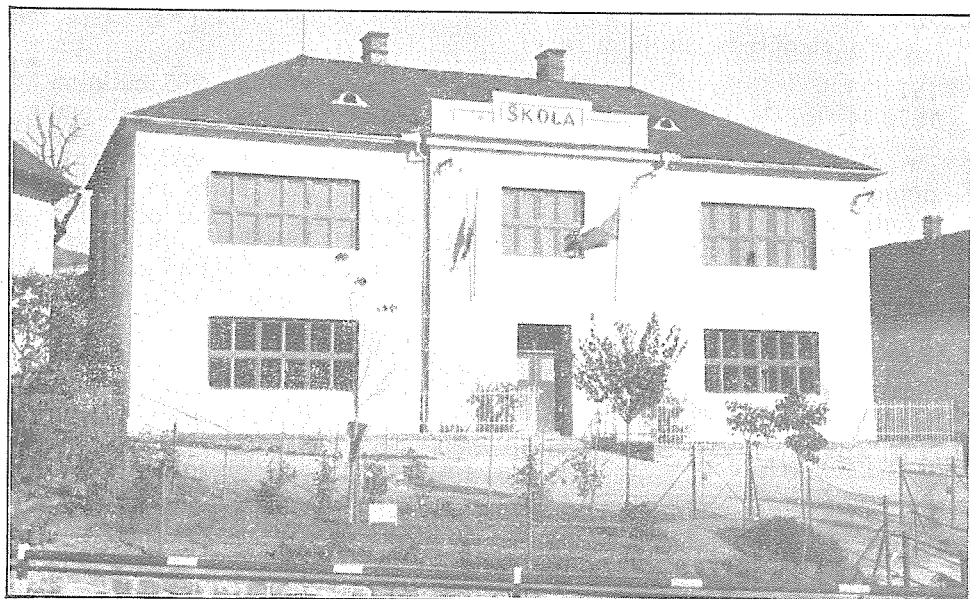
V r. 1874/75	v I. třídě:	37 chlapců,	59 děvčat	—	96 celkem,
	ve II. třídě:	53 chlapců,	41 děvčat	—	94 celkem.
	Celkem	90 chlapců,	100 děvčat	—	190 celkem.
V r. 1875/76	v I. třídě:	38 chlapců,	55 děvčat	—	93 celkem,
	ve II. třídě:	54 chlapců,	55 děvčat	—	109 celkem.
	Celkem	92 chlapců,	110 děvčat	—	202 celkem.
V r. 1876/77	v I. třídě:	38 chlapců,	55 děvčat	—	93 celkem,
	ve II. třídě:	46 chlapců,	56 děvčat	—	102 celkem.
	Celkem	84 chlapců,	111 děvčat	—	195 celkem.
V r. 1877/78	v I. třídě:	46 chlapců,	50 děvčat	—	96 celkem,
	ve II. třídě:	40 chlapců,	55 děvčat	—	95 celkem.
	Celkem	86 chlapců,	105 děvčat	—	191 celkem.
V r. 1878/79	v I. třídě:	51 chlapců,	52 děvčat	—	103 celkem,
	ve II. třídě:	42 chlapců,	58 děvčat	—	100 celkem.
	Celkem	93 chlapců,	110 děvčat	—	203 celkem.
V r. 1879/80	v I. třídě:	52 chlapců,	48 děvčat	—	100 celkem,
	ve II. třídě:	35 chlapců,	56 děvčat	—	91 celkem.
	Celkem	87 chlapců,	104 děvčat	—	191 celkem.

Úleva v návštěvě školy pro letní dobu poskytnuta v posledních letech pouze žákům 8. postup. ročníku.

Průměrně chodilo do školy: z Dolního Újezda a Skoků 140 dětí, z Tupce 36 dětí, z Mokře 3 dětí a z Trnávky 15 dětí.

V tomto období dle říšského zákona ze dne 14./V. 1869 počalo se vyučovat na škole obecné těmto předmětům: náboženství; čtení a psaní; jazyk vyučovací; počítání spolu s naukou o tvarech měřických; což by žactvu bylo nejsrozumitelnějšího a nejpotřebnějšího z přírodopisu, z přírodopytu, ze zeměpisu a dějepisu, zvláště hledíc k vlasti a k ústavě vlasti; kreslení; zpěv; pak ruční práce ženské dívkám; tělocvik chlapcům obligátní, dívkám, neobligátní.

V 1. třídě bylo žactvo 1.—3. ročníku a ve 2. třídě 4.—8. ročníku. Feriálním dnem do r. 1871 bylo pondělí, potom čtvrtek a od r. 1872 opět pondělí.

Škola v Dolním Újezdě po opravě v r. 1938.

Dějiny školy a učitelé od r. 1881.

V dalším období přizpůsobily se poměry školské nejen v Dolním Újezdě, ale i v jiných obcích novým školským nařízením tou měrou, že nastává blahodárny rozkvět školství. Rovněž i platy učitelské se zlepšily. Poněvadž poměry školské jsou již známější, uvádí se jen přehledně a zkráceně. Počet dětí poznačen je jen v několika školních rocích.

Ve školním roce 1881/82 působil zde výp. učitel *Zavadil Ignát*, který 15. září 1886 přeložen byl do Hlinska.

§ 21 školní novely z 2. května 1883 stanovil úlevy návštěvy školní. Děti 7. a 8. ročníku chodily do školy pouze v zimních měsících.

Ve školním roce 1884/85 byla zdejší škola již *definitivně dvoutrídni*. Tehdy chodili do školy:

z Dol. Újezda a Skoků	90 chlapců, 78 děvčat = 168 dětí
z Tupce	26 chlapců, 18 děvčat = 44 dětí
z Mokře	1 chlapec, 2 děvčata = 3 děti
	<hr/>
	celkem 117 chlapců, 98 děvčat = 215 dětí.

Dne 5. října 1886 nastoupil výp. učitel *Karel Hajda*, který zde působil až do 1. března 1888, kdy byl přeložen do Hranic a pak do Soběchleb a na jeho místo ustanoven za t. učitel *Stanislav Fajkoš*. Od r. 1887 povoleno bylo c. k. zemskou školní radou zřídit školu ve *Staměřicích*, kam přiškolena i kolonie Mokř, takže děti z Mokře přestaly chodit do zdejší školy počátkem školního roku 1890/91.

První řádnou industriální učitelkou jmenována od 15. září 1887 *Marie Růžková* (do 31./XII. 1890).

Národní škola v Dolním Újezdě byla v roce 1888/89 přeměněna na *trojtrídni*.³¹⁾ Ku škole patřily obce Dolní Újezd s osadou Skoky a Tupec. Byt podučitelův v přízemí školy proměněn byl ve třídu. Ve škole bydlel pak jen správce školy. Feriálním dnem ustanovena středa. Industriální učitelka vyučovala tehdy ženské ruční práce také ve *Veselíčku*, kamž docházela.

Od 6. září 1888 jmenován učitelem *Martin Fridrišek*, který 23./III. 1889 přeložen byl na *Veselíčko*. Zároveň jmenován sem pro z. učitelem *Bedřich Gregora*, který rovněž byl přeložen na *Veselíčko*.

Všichni učitelé měli od obce byt bezplatně, aneb obec platila jim ročně 25 zl. bytného. Ve školním roce 1888/89 byly děti prvně ve 3 třídách:

v I. třídě:	23 chlapců,	29 děvčat = 52 dětí,
ve II. třídě:	30 chlapců,	26 děvčat = 56 dětí,
ve III. třídě:	50 chlapců,	30 děvčat = 80 dětí,
	<hr/>	
	celkem 103 chlapci,	85 děvčat = 188 dětí.

Od šk. roku 1889/90 platila úleva v návštěvě školy pouze pro děti 8. školního roku.³²⁾ Nově ustanovení učitelé *František Neubauer*, *Václav Vrba* a industr. uč. *Josefka Procházková*, později provdaná *Fridrišková*. Po krátkém působení odešli a ustanovení učitelé *František Václavík*, *Antonín Janásek*, industr. učitelka *Emilie Seidlová* a pak *Karel Hrachovec*.

Duchovní správce *Drahotín Halda*, farář, odešel 10./VII. 1894 na odpočinek do *Mořic* a od 4./XII. 1894 ustanoven farářem *František Střída*.

³¹⁾ Výnos č. 438 ze dne 24. června 1887. — Přizemní místnosti budovy školní v r. 1888 upraveny tak, že byt podučitelův přeměněn byl na třetí třídu.

³²⁾ Od 1. listopadu do 31. března 3 hodiny týdně (v zimě dvakrát, v úterý a v pátek).

8. srpna 1899 nařízeno úřední komisí, aby z bytu správce školy upravena prostornější třída a z menší třídy v přízemí zřízeny 2 pokoje pro správce školy a současně přistavěna proň kuchyně mezi školní budovou a stájemi.

Do školy v Dol. Újezdě chodily děti z Dol. Újezdu, Skoků a Tupce a také děti lesníkovy z blízké »Obory«, která jinak k obci Bohuslávčákům náleží. Školného platilo se za dítě 64 h, v Tupci jen 32 hal. Školní rok počínal 16. září a končil červencem.

Učitelé se často měnili. Působili zde do světové války: industr. uč. *Leopolda Seidlová, Bohumil Hlobil, Karel Šnitzer* (delší dobu 1902—1914), *František Horečka, Antonín Klejzl* (1902—1909), *Jan Fusek, Jan Kostruch, ind. učít. M. Kněžičková, Ferd. Gerschel, Antonín Popp*, industr. uč. *Jiřina Honeisrová, Adolf Jordán, Alois Študent, František Ryšánek*.

Dne 31. srpna 1902 odešel na odpočinek do Lipníka *nadučitel Jan Hlobil*, který na zdejší škole blahodárně působil 31 let. Za svého působení sepsal podrobné dějiny zdejší školy. Zemřel na odpočinku v Lipníku n./B. v prosinci 1914.

Nadučitelem jmenován byl 5./XII. 1902 *Karel Hajda* (d r u h ý n a d u č i t e l a d e s á t ý s p r á v c e š k o l y), který však 24. února 1904 zemřel a pochován za velké účasti občanstva na zdejším hřbitově. Od 1. září 1904 převzal správu školy zdejší rodák *řídící učitel Alois Pazdera* (třetí nadučitel a jedenáctý správce školy).

V roce 1908 vystavěna byla *nová škola v Tupci*, v níž pravidelné vyučování začalo od 1. prosince 1908. Děti z Tupce odškoleny z Dolního Újezda. Prozatímní správu školy v Tupci převzal učitel *Karel Šnitzer*.

Učitelka ženských ručních prací vyučovala v Dolním Újezdě a docházela do škol v Tupci a v Bohuslávčákách, což je nezměněno dosud.

Počátkem školního roku 1913/14 vyškolená byla obec *Trnávka* ze školního obvodu lipnického a *přiškolená do Dolního Újezda*, kterýžto stav trvá stále.

Za světové války se učitelé často střídali. Třídy byly slučovány a nejednou byl říd. učitel na škole sám. Působili zde: uč. dom. nauk *Marie Poštulková* (1915—1935), uč. *Leopold Bartoš, Boh. Růžička, Jaroslav Suchánek, Karel Koch* a *Božena Benešová*.

29. června 1918 odešel na trvalý odpočinek farář *František Strída* (po 24 letech) a na jeho místo ustanoven *P. Josef Bernát*, který vyučuje náboženství.

Od vzniku republiky působili zde učitelé: *Josef Bedřich, Ladislav Bedřich, Marie Tomanová-Fröhlichová, Jaroslav Heger, Antonín Fröhlich, Milada Hilscherová-Zehnalová, Marie Benešová-Sedláčková* a *Jaroslav Zehnal*.

Od 1. ledna 1928 převzal správu školy *Antonín Fröhlich* (zdejší rodák) na místo *říd. učitele Aloise Pazdery*, který koncem srpna 1928 po 40letém učitelském působení, z toho 24 roky jako říd. učitel na zdejší škole, odešel na zasloužený odpočinek. 1. září 1928 ustanoven *řídícím učitelem Antonín Fröhlich* (v pořadí čtvrtý řídící učitel a dvánáctý správce školy).

Poněvadž 28. června 1935 zapsáno do 1. třídy 64 dětí, zažádáno o pobočku, která byla povolena. Ve šk. roce 1935/36 bylo:

v I. třídě	21 chlapců a 21 děvčat, celkem	42 dětí,
ve II. třídě	18 chlapců a 23 děvčat, celkem	41 dětí,
ve III. třídě	19 chlapců a 29 děvčat, celkem	48 dětí,
ve IV. třídě	6 chlapců a 14 děvčat, celkem	20 dětí,
	celkem	64 chlapců a 87 děvčat = 151 dětí.

Od školního roku 1935/36 až dosud vyučuje se *ve 4 třídách (trojtřídní škola se zat. pobočkou)*.

Sbor učitelů v jubilejním roce: řídící učitel *Antonín Fröhlich*, uč. nábož. *P. Josef Bernát*, uč. *Anežka Poppová*, uč. *Antonín Viche*, uč. *Vlastimila Sedláková*, uč. prakt. *Božena Koláčková* a uč. dom. nauk *Valerie Novotná*.

Od r. 1788, tedy za 150 let, vystřídalo se na škole 82 učitelů a učitelek, z toho 14 učitelek dívčí ruční práce a domácích nauk a 9 učitelů náboženství. Každoročně odcházejí žáci na měšťanskou i střední školu do Lipníka. V posledních 50 letech vyšlo z Dolního Újezda 29 učitelů a profesorů, 2 kněží a 2 doktoři, bývalých to žáků zdejší školy.

Škole slouží ke cti, že mezi ní a rodiči žáků je poměr nejlepší. Při škole je zřízeno volné rodičovské sdružení. Budova školní byla několikrát značným nákladem opravována. Poslední úpravou získala nejen na svém vzhledu, ale zvláště na účelnosti. Velká okna poskytnují hodně světla ve třídách a nejsou nikterak na újmu tepla v zimě. O zdraví školní mládeže je postaráno prohlídkami dětí lékařem. Mléčná stravovací akce, prováděná již po několik let v zimních měsících, je zvláště přespolním žákům velmi prospěšná. Škola má náležitý počet učebných pomůcek, pěknou žákovskou knihovnu a čítárnu, loutkové divadlo, školní telefon, elektr. gramofon, rozhlasové zařízení do všech tříd a používá skioptikonu. Postrádá ještě promítací aparát na úzký film. V rámci Dorostu Československého Červeného kříže, který je na škole organizován od r. 1925, provádí se i žákovská samospráva, podnikají sbírky pro sirotky a pro naše menšiny, jakož i mezinárodní dopisování s dětmi v Polsku a v Americe.

Škola je základ života, proto pro děti to nejlepší je jen dost dobrým. Co se dává škole, dává se příští generaci. Jaká bude škola, taková bude naše budoucnost. A nejsvětějším přáním nás učitelů je, aby z našich rukou vycházeli dobří lidé, dobří občané a statní Českoslováci pro zdar naší drahé vlasti.

Předsedové okresní školní rady (výboru) v Hranicích.

Úřadování c. k. okresní školní rady počalo rokem 1870.

1. Alois Gabriel, c. k. okresní hejtman do r. 1876.
2. Eduard Zinner, c. k. okresní hejtman do r. 1884.
3. Svobodný pán Julius Baillon, c. k. okresní hejtman . do r. 1891.
4. Hrabě Max. Coudenhove, c. k. okresní hejtman . . do r. 1900.
5. Vilibald Galusek, c. k. okresní hejtman do r. 1903.
6. Wychodil, rytíř z Hannaburgu, c. k. okresní hejtman do r. 1918.

7. Břetislav Ščáva, okresní hejtman od 28./X. 1918 do 27./V. 1921.
8. JUDr. Ferdinand Janiš, rada pol. spr.,
okresní hejtman od 11./VII. 1921 do 26./VI. 1928.
9. Bohdan Wachsmuth, vrchní rada pol. spr.,
okresní hejtman od 27./VI. 1928.

Okresní školní inspektoři hranického okresu.

1. Jan Kosina, c. k. ředitel gymn. v Olomouci r. 1870.
2. František Schmid, c. k. ředitel učit. úst. v Olomouci r. 1871.
3. Karel Fiala, nadučitel národní školy v Hranicích . . . do r. 1874.
4. Arnošt Schenk, nadučitel národní školy v Hranicích . do r. 1881.
5. Frant. Kriesling, c. k. ředitel gymn. v Hranicích . . . do r. 1887.
6. Rudolf Kadeřávek, c. k. prof. gym. v Hranicích do r. 1907 (20 let).
7. Čeněk Kramoliš, ředitel měšť. šk. v Hranicích
od 1./I. 1908 do 30./IX. 1924 (17 let).
8. Miroslav Kott, profesor st. reál. gymn. v Hranicích
od 1./XI. 1924 do 31./VII. 1931 (7 let).
9. Rud. Strýček, odb. uč. měšť. školy v Krásně n./B. od 1./VIII. 1931.

Předsedové místní školní rady v Dolním Újezdě.

1. Josef Vymětal, pololáník od r. 1870 do r. 1873.
2. Antonín Novák, pololáník do r. 1876.
3. František Zendulka, pololáník do r. 1882.
4. František Pazdera, pololáník do r. 1885.
5. František Zatloukal, pololáník do r. 1888.
6. František Pazdera, rolník do r. 1904.
7. Vincenc Hégr, rolník do r. 1921.
8. Štěpán Sedlák, rolník do r. 1925.
9. Josef Kubáč, rolník do r. 1929.
10. František Bouchal, rolník do r. 1933.
11. Vilém Prinke, státní profesor od 19./IX. 1933.

Správce národní školy v Dolním Újezdě.

1. Matz Pavel, učitel v letech 1788—1790.
2. Jakub Vala, učitel v letech 1790—1797.
3. František Schmid, učitel v letech 1797—1818.
4. Josef Čips, učitel v letech 1818—1820.
5. Vendelín Lerch, učitel v letech 1820—1828.
6. Filip Fiala, učitel v letech 1828—1844.
7. Josef Hlaváček, učitel v letech 1844—1850.
8. Josef Tenora, učitel v letech 1851—1871.
9. Jan Hlobil, nadučitel v letech 1871—1902.
10. Karel Hajda, nadučitel v letech 1902—1904.
11. Alois Pazdera, řídící učitel v letech 1904—1928.
12. Antonín Fröhlich, řídící učitel od 1./I. 1928.

Duchovní správce v Dolním Újezdě.

1. P. Justus Polák, lokální kaplan v letech 1788—1805.
2. P. František Ludvík, lokální kaplan v letech 1806—1811.

3. P. František Juříčka, lokální kaplan v letech 1812—1826.
4. P. František Medelský, lokální kaplan v letech 1827—1835.
5. P. Ondřej Rozehnal, farář v letech 1836—1863.
6. P. Václav Lidařík, farář v letech 1864—1879.
7. P. Drahotín Halda, farář v letech 1880—1894.
8. P. František Střída, farář v letech 1894—1918.
9. P. Josef Bernát, farář od 29./VI. 1918.

Starostové obce Dolní Újezd.

Posledním rychtářem byl František Janáček, majitel rychty.

1. František Dvořák, pololáník č. 21 od r. 1849—1864.
2. Antonín Novák, pololáník č. 17 od r. 1864—1870.
3. František Kubáč, pololáník č. 16 od r. 1870—1876.
4. Jan Janáček, pololáník č. 5 od r. 1876—1879.
5. František Pazdera, pololáník č. 15 od r. 1879—1888.
6. Josef Novák, pololáník č. 17 od r. 1888—1897.
7. František Vymětal, pololáník č. 43 od r. 1897—1912.
8. František Spáčil, rolník č. 1 od r. 1912—1919.
9. František Haluzík, domkář č. 46 od 15./V. 1919—1921.
10. Štěpán Sedlák, rolník č. 4 od 31./VII. 1921—1923.
11. František Spáčil, rolník č. 1 od r. 1924—1928.
12. František Zendulka, rolník č. 2 od r. 1928—1932.
13. Antonín Vymětal, domkář a vlakvedoucí . . . od r. 1932—1937.
14. Jan Spáčil, rolník č. 1 od 1./I. 1938.

Flor. Zapletal:

Tas Václav Podstatský z Prusinovic a na Čekyni.

(Pokračování.)

Po Jetřichu Podstatském zůstal sirotek, a na čekyňském statku hospodařila vdova Bohunka Odkolkovna, kterou pohnal Karel Kryštof Podstatský už o soudu olomouckém svatojanském r. 1610 (Žerotín, Zápisy o soudě panském II. 22).

Spor o čekyňský statek u zemského soudu vlekl se dlouho.

O svatokunhutsském soudu brněnském roku 1611 předstoupil Albrecht z Choltic a předložil zmocnění Karla z Liechtenštejna, aby na místě jeho sirotčí věci přednášel. Přednesl také o sirotka a statek po nebožtíku Jetřichu Podstatském pozůstalý. Po přečtení inventáře podal smlouvy mezi pánem z Liechtenštejna a Bohunkou Odkolkovnou, mateří toho sirotka učiněné, která byla čtena. Když byla přečtena, žádal Karel Podstatský ručení. Dáno bylo naučení na oboje. Ale smlouva nebyla schválena, poněvadž se téměř nic na sirotka nevztahovala (Zápisy II. 48).

O soudu olomouckém svatotříkrálovém r. 1612 byla pře Karla Podstatského s Bohunkou Odkolkovnou napřed odložena, a potom

se vložil do sporu zemský hejtman Karel ze Žerotína a snažil se porovnat přátelsky obě strany (II. 61. 62).

Sporem se zabýval opět svatojanský soud v Olomouci r. 1612. Šlo o položení dobré vůle na zápis 2150 zlatých. Ale poněvadž Podstatský toho dostatečně neprovodil, aby Bohunka tu dobrou vůli za sebou měla, nebyla povinna odpovídat. Mimo to projednával se tehdy spor mezi panem Břeclavským (Ladislavem Velenem ze Žerotína) a Karlem Podstatským o položení cedule dílčí, zpečetěné, kterou mu dal nebožtík Jetřich, bratr jeho, když se dělití měli. Podstatský ukázal řezanou ceduli, ve které byly sepsány podíly statku od nebožtíka Adama Falkenhana mezi těmi bratřími udělané. Mezi Ladislavem ze Žerotína a Karlem Podstatským šlo také o položení kvitance na pergameně, kterou dal Tasovi Podstatskému, otcí Karla Podstatského, Václav Adam Podstatský, bratr jeho (Tasův) mladší, z přijetí oddílu. Václav Adam byl jedním r. 1612 přítomen (Zápisy II. 78. 79. 80. 81).

Tohoto Václava Adama Podstatského zve Jetřich Podstatský r. 1596 svým strýcem (I. 53).

Z rodu Falkenhanů z Glošku pocházela, jak už uvedeno, matka Jetřicha a Karla Podstatského. Vladyka Adam Falkenhan z Glošku je zván v únoru r. 1591 úředníkem bystříckým a kapitulním, r. 1593 úředníkem kapituly kostela olomouckého na Bystřici (Paprocký, Zrcadlo 368).

Rytíř Kryštof Karel Podstatský z Prusinovic byl i r. 1612 komorníkem práva menšího v kraji olomouckém. V této funkci uvádí se na zemském sněmu 17. srpna toho roku.

Byl jím také r. 1613, kdy se uvádí při zemském soudu v Olomouci (Zápisy II. 122. 146).

Na soudu svatojanském v Olomouci r. 1613 bylo pokračováno ve sporu o čekyňský statek mezi Karlem Podstatským a Bohunkou Odkolkovnou. Kryštof Karel Podstatský přednesl, jakož sirotka a statek čekyňský po nebožtíku bratru svém ručil a to nachází, že ten statek, jsa obtížen dluhy, sirotku zdržán býti nemůže, jakož pak i prošacování statku i poznamenání dluhův pro lepší vyrozumění do potazu podal. Proto žádal o povolení, aby takový statek mohl prodán býti. Dána mu po učiněném potazu skrze zemského hejtmana Karla ze Žerotína odpověď, že soud nařídil za komisaře Kryštofa Ulštorfera ze Žeranovic u Holešova, Viktorina Freibergera z Domaželic a z Čech u Přerova a Adama Vlčnovského, kteří měli sjet na Čekyni, shlédnout důchody a srovnat je s dluhy. Na příštím soudě v Brně měli podat zprávu a také své zdání, jestli by ten statek bez prodeje obdržán býti mohl. Nález odůvodnil zemský hejtman. Jmenovaní komisaři měli zajet do Čekyně, na platy a všelijaké užitky s pilností se vyptat, registra sepsat a je zpečetit a přednést na příštím soudu brněnském i s poznamenáním dluhův a přiložením svého o tom všem zdání (Zápisy II. 154. 156. 159).

Na svatotříkrálovém soudu v Olomouci r. 1614 byl konečně srovnán rok mezi Bohunkou Odkolkovnou a Karlem Podstatským, který byl i tehdy komorníkem menším (II. 167. 169).

V květnu r. 1616 je už bezpečně doložen na Čekyni Tas Václav Podstatský z Prusinovic, bratr zemřelého Jetřicha a žijícího Karla Kryštofa. Koupil čekyňský statek za 28.000 zlatých.

Dosavadní genealogie Podstatských z Prusinovic neví nic o dětech, které vzešly z manželství Jetřicha Podstatského s Bohunkou Odkolkovnou.

Avšak r. 1610 uvádí se výslovně sirotek po nebožtíku Jetřichu Podstatském z Prusinovic, který osiřel za držení úřadu hejtmanského pana Karla z Liechtenštejna, tedy rozhodně před 16. červencem r. 1608, kdy se stal zemským hejtmanem moravským Karel starší ze Žerotína, a po 1. únoru r. 1605, kdy Jetřich Podstatský ještě žil.

Osud tohoto sirotka bude nutno teprve objasnit.

Panu Tasovi Václavovi Podstatskému z Prusinovic a na Čekyni píše vrchní právo v Olomouci 4. května r. 1616 v příčině pozůstalosti Jana Sasky, někdy souseda dědiny Celčic u Kojetína. Na tuto pozůstalost (purkrechtní peníze) činil si nárok Duchek Horák, manžel vlastní sestry nebožtíka Jana Sasky a na místě jeho jakožto poddaného svého pan Tas Václav Podstatský z Prusinovic. V téže při psalo olomoucké vrchní právo 6. května, 2. září a 4. prosince r. 1616 právu ve Velkém Týnci u Olomouce, u kterého byl projednáván spor o zadržalé peníze. V Olomouci rozhodli, že peníze nenáleží vrchnosti odoumrtním právem, poněvadž toto právo bylo vykoupeno.

V seznamu moravské šlechty z r. 1619 uvádí se Tas Václav Podstatský z Prusinovic jako příslušník rytířského stavu a jako katolík. Na svém statku Čekyni přiznal 48 poddaných, a byl mu předepsán jeden zbrojný kůň (Hrubý v Časopisu Matice moravské XLVI. 153).

V tomto seznamu je u každého statku zapsán počet t. zv. koní zbrojných, které statek v době války a v případě svolání zemské hotovosti byl povinen do pole vypravit na svůj vlastní náklad. Počet zbrojných koní byl ukládán dle odhadní ceny statku. Z 20.000 zlatých byl vždy uložen jeden kůň.

Do počtu poddaných byl pojat počet poddanských usedlostí. Na jednu usedlost bylo počítáno sedm osob. Byli však odpočítáni usedlíci, kteří utrpěli živelními pohromami (ohněm, vodou, krupobitím).

V květnu r. 1619 došlo také na Moravě k převratu. Země přídala se k českému povstání proti králi Ferdinandovi II., proti habsburské dynastii a proti katolické církvi.

Revolučním proudem dal se strhnouti také čekyňský pán Tas Václav Podstatský, ačkoli byl katolík. Ale učinila tak skoro všechna moravská šlechta.

Za povstání byl v lednu r. 1620 zvolen Tas Václav Podstatský od sněmu moravského v Brně z rytířského stavu za člena komise v kraji olomouckém, která měla napravovati škody a odstraňovati zlořády, vzniklé »ležení« a exekucemi v zemi (Kameníček, Zemské sněmy I. 327, III. 63).

V listopadu r. 1621 pobýval v Čekyni Jan Adam z Víckova, moravský emigrant za třicetileté války a vůdce odbojných Valachů v letech 1620—1628 (o něm jedná monografie Vlasty Fialové z r. 1935).

Na podzim r. 1621 zachvátilo povstání celou východní Moravu, kraj od Olomouce a Uherského Hradiště na východ, Valašsko a Slovácko, Valašské operace řídil Jan Adam z Víckova, který 22. září obsadil Hranice a zmocnil se také jiných význačných míst směrem k městu Olomouci, obsazenému od císařských. Dne 12. listopadu došlo k útoku na Olomouc. Útok byl veden od Velkého Týnce, ale byl odražen. Z té doby máme zprávu o pobytu Adama z Víckova, velitele valašského lidu, v Čekyni.

Martin Zikmundek, primátor města Lipníka, vyličil, jak město Lipník otevřelo v říjnu r. 1621 brány povstalcům a přidalo se tak k císařským nepřátelům (Hrubý, Moravské korespondence I. 254—58).

Podle této zprávy vzdal se Helštýn Janu z Víckova 16. října r. 1621. Dne 18. října byl Jan vpuštěn do Lipníka. Dne 7. listopadu posílali Lipenští k panu z Víckova do Mezíříčí. Dne 11. listopadu vrátil se Jan do Lipníka, zůstal tam na noc a potom v pátek večer k Čekyni se odebral. Dne 13. listopadu dal lipenský úřad 12 kr. nádeníku Vávrovi od poselství k Velkému Týnci za panem z Víckova s psaním. Posel šel z Lipníka až k Čekyni. Ale téhož dne přijel pan z Víckova do Lipníka, vracuje se od Přerova.

Domníváme se, že Jan Adam z Víckova, jeden z předních účastníků povstání na Moravě, který po prohře uprchl ze země, ale již r. 1621 vedl povstalecké Valachy a v téže funkci vystupoval potom ve všech dalších válečných akcích proti císaři, zastavil se v listopadu r. 1621 na čekyňském zámku u Tasa Václava Podstatského z Prusinovic.

Ale podzimní tažení povstalců r. 1621 na východní Moravě skončilo tragickým neúspěchem.

A ještě téhož roku 1621 zakročila Vídeň proti rebelům na Moravě (Jaroslav Prokeš v Časopisu Matice moravské XLVIII. 63-124).

Dne 13. ledna byl kardinál Dietrichštejn jmenován správcem Moravy, dne 6. dubna byl pověřen funkcí zemského hejtmána moravského.

Nejprve došlo na odbojné příslušníky městského stavu v královských městech na Moravě, zejména v Brně a v Olomouci. Dne 2. dubna r. 1621 bylo zatčeno v Brně deset osob, v Olomouci 3. dubna zatčeno a uvězněno šest osob. Šlo o význačné osobnosti stavu městského, kompromitované předcházejícími událostmi.

Dne 5. dubna byl vyzván kardinál z Vídně, aby sestavil a předložil seznam odbojných vůdců z vyšších stavů (panského a rytířského). Dne 4. června dal kardinál zatknout 25 předáků moravského povstání ze stavu panského a rytířského.

Mezi zatčenými byl Jiří Bruntálský z Vrbna a na Helfenštejně ze stavu panského. Byl zatčen v Brně a uvězněn ve svém paláci. Měl být původně uvězněn v Olomouci, ale pro své stáří a nemoc byl ponechán ve svém domě. Měl dva krásné statky Lipník nad Bečvou a Kvasice, mnoho rozpůjčených peněz, nejlepší svršky uklidil do Vratislavě. Jeho statky byly zkonfiskovány, úředníci a poddaní byli vzati do přísahy. Jiří se nedočkal rozsudku, neboť zemřel. A lipenské panství bylo odevzdáno kardinálovi 2. května r. 1622.

Dcera Jiřího Bruntálského byla provdána za Jana Bernarta z Kunovic ze stavu panského, který se vyhnul zatčení útekem ze země. Měl statky Ostroh, Kunovice, Louku a Hluk, ale úplně zkažené, a byl zadlužen.

Václav Mol z Modřelic ze stavu panského byl zatčen na svém statku v Hranicích a odveden do Olomouce, kde byl uvězněn na radnici. Měl pěkný statek s městem Hranicemi. Bylo to vlastně spojené panství hranické a drahotušské.

Václav Bítovský z Bítova ze stavu rytířského uprchl ze země. Měl krásné statky Bystřici pod Hostýnem a Prusinovice, v té době však spálené a zkažené, a většina jich byla vlastně majetkem jeho ženy Bohunky z Víckova.

Jan Skrbenský z Hříště ze stavu rytířského uprchl rovněž ze země. Měl pěkné statky Fulnek a Dřevohostice, které nedávno koupil od Karla ze Žerotína, ale byl za ně ještě dlužen.

Zdeněk Přepiský z Rychmburka, který držel Želatovice u Přerova, dostal pardon.

Zatýkáni rebelů bylo provedeno císařským vojskem, a bylo prováděno ničením a rozkrádáním mobilii. Dne 11. června podal kardinál císaři zprávu o provedeném zatčení.

Hrdelní soud nad odbojnými Moravany byl proveden až roku 1622 po míru mikulovském.

Dne 14. května r. 1622 byla vydána plná moc pro mimořádné císařské komisaře, aby provedli soud nad moravskými odbojníky. Předsedou hrdelního soudu byl kardinál Dietrichštejn. Proces měl být proveden také proti uprchlým a zemřelým provinilcům.

Dne 5. července zahájila moravská hrdelní komise svou práci v Brně ve stavovském domě. Fiskálním prokurátorem českým stal se Jan Matyášovský z Matyášovic. Provinilci byli rozděleni na čtyři třídy: zemřelé, uprchlé, zatčené a přítomné v zemi, ale nezatčené.

Dne 12. srpna byl vyhlášen rozsudek, jímž byla prokleta památka zemřelých, a jejich statky byly zkonfiskovány ve prospěch císařův. Mezi postiženými byl Jiří Bruntálský z Vrbna a na Helfenštejně a rytíř Kryštof Ullersdorfer z Němčího, který měl Žeranovice a Přílepy u Holešova a za povstání obsadil biskupský statek Kelč.

O uprchlých vůdcích povstání bylo jednáno 23. srpna a 2. září. Mezi nimi byl Jan Bernart z Kunovic, zeť Jiřího Bruntálského, Václav Bítovský na Bystřici pod Hostýnem, Jan Skrbenský z Dřevohostic a z Fulneku, Jan Adam Prusinovský z Víckova, vůdce moravských Valachů. Rozsudek nad uprchlými, kteří propadli ctí, životem a celým svým majetkem, byl vyhlášen 2. září.

Rozsudek nad uvězněnými odbojníky byl vynesena v Brně 7. listopadu r. 1622. Byli odsouzeni k smrti mečem a ku ztrátě všeho majetku, ale dostali milost, a trest smrti jim změněn v doživotní nebo v několikiletý žalář. Mezi odsouzenými byl Václav Mol z Modřelic, pán na Hranicích. Na jeho hranickém zámku byl sestaven inventář brzy po zatčení 4. června r. 1621. Dne 17. července téhož roku byly zinventovány věci zadržované, ale prozrazené. V seznamech uvádějí se také věci paní Anny z Hofu. Byla to Anna Cedlarka z Hofu na Zlíně,

Otrokovicích a Paskově, se kterou se chtěl Václav Mol oženit, ale pád českého povstání a Molovo uvěznění překazily svatbu. Dne 19. září r. 1622 je Anna z Hofu zvána nebožkou. Podle zprávy ze dne 20. března r. 1624 uvolil se Václav Mol, vězněný v Olomouci, že přestoupí na katolickou víru.

Tím byly skončeny práce hrdelní komise moravské.

Dne 9. listopadu r. 1622 ohlásil kardinál Dietrichštejn generální pardon, který se vztahoval na méně provinilé za povstání ze všech tří stavů moravských. Císař jim odpustil a osvobodil od potrestání na hrdle a na cti. Ale kdo se účastnil povstání a milostí a pardonu žádostiv byl, měl se do šesti neděl ohlásit kardináloví. Na takové ohlášení bude vydáno každému písemné ujištění, že dosáhl milosti a pardonu, ale současně každý se uvolí složit peněžitou pokutu, která mu bude uložena (Frant. Hrubý, Moravské korespondence I. 288. 294).

Vydáním generálního pardonu ztratila hrdelní komise svůj význam a změnila se v komisi konfiskační, která měla potrestat na majetku méně provinilé. Předsedou zůstal kardinál Dietrichštejn. Byla to tak zvaná »General-Crida-Kommission«, která zasedala od ledna r. 1623 do posledních měsíců r. 1624 v Mikulově, v Brně, v Olomouci a ve Znojmě. Poslední schůze konala se v Mikulově 27. září r. 1624.

Dne 6. května r. 1624 zabývala se komise čekyňským pánem, kterého zve mylně Hanušem Václavem Podstatským. Tas Václav Podstatský ztratil polovinu svého jmění. Měl statek Čekyni, koupený za 28.000 zlatých. Po odečtení dluhů zůstalo mu 10.000 zlatých. Z toho měl dát na sv. Václava 5.000 zlatých. Byl katolického náboženství. Mimo to měl zaplatit císaři 930 zlatých, které byl dlužen Václavu Molovi z Modřelic, majiteli Hranic a rovněž účastníku povstání (d'Elvert, Schriften XVI. 187).

S malými změnami je uvedena tato majetková ztráta (pokuta pro účast na rebelii) v konfiskačním protokolu moravském, který spadá svým datem do posledních měsíců r. 1624.

V tomto protokolu je zván čekyňský pán mylně Eliášem Václavem Podstatským. Podle protokolu je katolík. Ztrácí polovinu svého majetku. Jeho statek Čekyně má cenu 28.000 zl. Ale je na něm dluhů přes 18.000 zl. Bylo s ním dojednáno, že položí 5.000 zl. za trest na sv. Michala a že zaplatí za Mola z Modřelic 930 zl. (d'Elvert, Schriften XVI. 270).

Protokol praví výslovně, že s Tasem Václavem bylo jednáno. Stalo se tak v konfiskační komisi 6. května r. 1624. V protokolu se také uvádí, že Václav Mol z Modřelic ztratil všecko, že jeho statek Hranice daroval císař kardinálu Dietrichšteinovi, a že má být vyplaceno císaři, co jsou dlužní Václavu Molovi jiní. Tas Václav Podstatský byl Molovi dlužen 930 zl., které měl zaplatit císaři.

V letech 1628 a 1629 zasedala v Brně a v Mikulově poslední tak zvaná »Revisions- und Traktations-Commission«. Poslední sezení měla v Brně 2. června r. 1629. Byla to rekursní (odvolací) komise, která měla urovnat reklamace a dluhy, pocházející z majetkových konfiskací.

Dne 30. května r. 1629 jednala také o Tasu Václavu Podstatským. Šlo o rukojemství za dluh 2120 tolarů. Dlužníkem byl Jan Bernart z Kunovic, věřitelem Benedikt Palašty (Palazdy). Tas Václav ručil za dluh podílem 562 tolarů, které měl složit Palazdymu. Ale komise této pohledávky nepřijala k dalšímu řízení, poněvadž nikdy před tím nebyla přihlášena (d'Elvert, Schriften XVI. 404).

Členem této revisní komise, která měla provést poslední revisi konfiskačního a pokutového díla a všech peněžních operací s tím spojených, byl také rytíř Jan Matyášovský. V seznamu dlužních úpisů ze dne 16. října r. 1629, které byly odevzdány tehdejšímu císařskému prokurátoru na Moravě Janu Matyášovskému, byl také dlužní úpis Václava Podstatského na 1500 zl. (d'Elvert, Schriften XVI. 413).

Jan Bernart z Kunovic, kterému ručil Tas Václav Podstatský, držel před Bílou horou statky Ostroh, Louku, Kunovice a Hluk, účastnil se vynikajícím způsobem povstání, uprchl po prohře ze země, na výzvu se nedostavil k soudu a propadl svou ctí, životem i celým svým jměním, jak se uvádí v rozsudku ze dne 2. září r. 1622, publikovaném v Brně. Jeho statky dány Liechtenšteinům.

Katolík Benedikt Palazdy (Palašty), kterému měl Tas Václav Podstatský složit 562 tolarů jako rukojmí dlužníka, účastnil se rovněž povstání, ale byl potrestán pouze peněžitou pokutou. Měl vydat dlužní úpis na 1623 zlaté, které půjčil pánu z Kunovic (Janu Bernartovi), mimo to měl ještě zaplatit 3300 tolarů. Tento trest je zanesen do konfiskačního moravského protokolu z r. 1624.

Tas Václav odnesl tudíž účast na povstání peněžitou pokutou, ztrátou poloviny svého čistého jmění. Zachoval si život i čekyňský statek.

V lednu r. 1631 připomíná se Dorota Tišnovská, poddaná Tasa Václava.

Později stal se Tas Václav komorníkem menšího práva v kraji olomouckém. V této jeho funkci zachovala se z r. 1633 (27. května) jeho pečeť a jeho vlastnoruční podpis (oboje zobrazeno v Pilnáčkově Genealogii Podstatských z Prusinovic r. 1929).

Práva menšího komorníkem zve se v letech 1629 až 1638.

Urozený a statečný rytíř pan Tas Václav Podstatský z Prusinovic a na Čekyni, práva menšího Jeho Milosti Královské v markrabství Moravském kraje olomouckého komorník, zpečetil osobně poručenství a poslední vůli Karla staršího ze Žerotína, danou a psanou na hradě Přerově 1. července r. 1636 (Ročenka Městského musea v Přerově I. 68).

Rodina chová dosud růženec, který měl Tas Václav v osudné bitvě na Bílé hoře 8. listopadu r. 1620, kde bojoval v řadách povstalců (Pilnáček 12).

K čekyňskému statku patřila tehdy Čekyně, Žeravice a Lhotka. Všechny tři dědiny byly přifařeny tenkrát do Kokor. Kokorským farářem byl r. 1636 kněz Martin Kolčirský, rodem Polák, který z nařízení olomouckého biskupa kardinála Dietrichštejna (zemřel 19. září r. 1636) poslal konsistoři popis své farnosti. Při nedostatku katolických kněží před Bílou horou i po ní seděli na moravských farách

Poláci, také v Kokorách. R. 1611 byl v Kokorách farářem Albert Grinaerus, Polák z diecése lublinské, po něm r. 1613 Ondřej Kopa, r. 1618 Valentin Topolský, r. 1636 Polák Kolčirský, který tehdy spravoval tři farnosti: kokorskou, roketskou a citovskou. O kněžích polské národnosti u nás zmiňuje se také Komenský (O protivěnstvích církve české, hlava 54).

Podle popisu kokorského faráře Kolčirského z r. 1636 náležela Čekyně, Lhotka a Žeravice urozenému panu Václavu Podstatskému, heretiku (kacíři), tak že ty vsi byly většinou nekatolické. Farář píše, že neví, kolik je v těchto třech dědinách katolíků, ani kolik se jich dalo již pokřtít. V Čekyni bylo sedláků sedm. Gruntů neosedlých (pustých) neudává. Zahradníků bylo 17. Ves byla nekatolická až na sedm (katolíků). Byli to příslušníci Jednoty bratrské (Omnes Heretici Picartite). V Žeravicích udává farář devět sedláků, nekatolíků tam bylo 13. Ve Lhotce uvádí pouze jediného sedláka. Pustých gruntů neoznačuje. Zahradníků vzpomíná sedm (Selský archiv II. 117. 256).

Proč nazývá kokorský farář r. 1636 čekyňského pána Václava Podstatského heretikem (kacířem), nedovedeme povědět, když jiné souvěké doklady ho řadí do rytířského stavu a mezi katolíky. Podle všeho byl ve věcech víry liberální, shovívavý a snášenlivý.

Důležitá je však zpráva, že v Čekyni bylo ještě r. 1636 pouze sedm katolíků a všichni ostatní Čeští bratři. Doplnuje vhodně Hrejsův místopis Jednoty bratrské na Moravě (Reformační sborník VI. 22).

Třicetiletá válka dolehla krutě na čekyňský statek. R. 1643, když obecní sněm povolil a rozvrhl novou berní peněžitou a obilní, označeny jsou v něm jakožto »dokonce zkaženy« panství a statky k nim připojené také v kraji olomouckém, mezi nimi i Čekyně (Slavík, Morava po třicetileté válce 7).

V letech 1656—76 bylo v Čekyni a ve Lhotce osedlých domů 16, pustých 19.

Zatím nevíme ani přesně, kdy Tas Václav zemřel, prý okolo r. 1638.

Po jeho smrti nastal o čekyňský statek dlouhý soudní spor, který byl urovnán teprve 24. června r. 1662.

Park u čekyňského zámku založil r. 1766 Arnošt Petrasch, baron z Teklinu, pán na Přerově, Čekyni, Penčičkách a Zábeštní Lhotě. Založil park pro sebe, pro svou ženu Alžbětu z Fritzu, pro svého syna Františka a pro své tři dcery Terezii, Alžbětu a Annu. Přerovským děkanem a farářem byl tehdy Josef Gruner, hospodářským správcem Petraschovým Jakub Breuer, zahradníkem, který park uspořádal, Josef Winkler.

Svobodný pán Petrasch, c. k. generálmajor a zámecký hejtman na Holiči, držel panství Přerov, k němuž náleželo město Přerov s předměstím Širavou a židovskou obcí a vsi Beňov, Kozlovice, Popovice a Předmostí, panství čekyňské, k němuž patřila Čekyně, Žeravice a Lhotka, statek Penčičky a statek Zábeštní Lhotu.

Uvedená data o založení parku pod čekyňským zámkem r. 1766 podává kamenný pískovcový pomníček s latinským nápisem, který stojí dosud v úzlabině na jižní straně zámku. Pomníček se skládá ze

čtyřbokého podstavce, jehož přední stranu pokrývá rostlinný ornament, a ostatní tři strany zdobí latinský nápis, podávající vítané zprávy o rodinných poměrech generála Petrasche, zakladatele parku, o době vzniku parku (zve ho pomarium) r. 1766 a o zahradníku panském Josefu Winklerovi. Na podstavci stojí ozdobná kamenná váza s květinami.

O vzniku parku podává zprávu také Jan Alois Hanke z Hankenšteina, narozený v Holešově 24. května r. 1751, úředník ve státní knihovně v Olomouci v letech 1777 až 1791, povýšený od císaře r. 1796 do šlechtického stavu s predikátem »z Hankenšteina« a zemřelý v Prostějově 26. března r. 1806.

Ve Vidni vyšla r. 1786 jeho vlastivědná kniha »Bibliothek der Mähreschen Staatskunde« s předmluvou, datovanou na Moravě 20. prosince r. 1785.

Píše tam Hanke (str. 213), že v Čekyni je malý zámeček a panský správce. Před 15 lety založil tam pan generál skvostný park (einen prächtigen Ziergarten), který však byl zcela zničen průtrží mračen.

Ale jako víme bezpečně, že park byl založen r. 1766 a nikoli r. 1770, jak udává Hanke, tak můžeme také usuzovat, že park byl sice těžce poškozen průtrží mračen, jak zaznamenal Hanke, nikoli však úplně zničen. Stoleté stromy v dnešním parku jsou svědky, že je sázeli r. 1766 a v letech dalších. Podle všeho tehdy byl také vystavěn skleník, umístěný v parku dole pod východní stěnou zámku. V parku střídaly se skupiny stromů s plochami květinovými a paloukovitými.

V sousedství kamenného pomníčku z r. 1766 stojí ve vkusném architektonickém zarámování jiný pomník, s německým obšírným nápisem, v dnešním stavu bohužel nečitelným. V kamenu s tímto nápisem vidíme stylisovaný dubový list. A jeho vznik klademe do doby po 18. červenci r. 1835, kdy statky Čekyni, Penčičky a Zábeštní Lhotu koupil Josef rytíř z Eichhofu, vicepresident dvorské komory, za 103.200 zlatých. Týž získal 24. dubna r. 1835 panství Rokytnici u Přerova. Tím bychom si vysvětlili dubový stylisovaný list no pomníčku.

U tohoto rodu zůstal čekyňský zámeček do r. 1926, kdy byl při provádění pozemkové reformy prodán okresní péči o mládež. Dnes je zámeček Dětskou ozdravovnou Ch. G. Masarykové a majetkem spolku v Přerově. Obývá se však pouze v červenci a v srpnu, kdy se tam vystřídá na dvě směny několik set drobných dětí, potřebujících zotavení. Zámek i přilehlý park je udržován pečlivě.

Při dvou zájezdech do zámečku 12. května a 13. srpna r. 1937 všimli jsme si, že je poškozen kamenný erb Tasa Václava Podstatského z Prusinovic a na Čekyni, budovatele zámečku, umístěný v supraportě zámeckého portálu na severní straně. Letošní stav celého tohoto portálu mohli jsme srovnat se stavem r. 1913, kdy jsme pořídili snímek. Zámek byl tehdy zcela opuštěn a zpuštěn. V této zpuštělosti setrval až do roku 1926. Teprve potom byl opraven velkým nákladem pro účely dětské ozdravovny.

Pátrali jsme, kdy a proč byl poškozen erb Tasa Podstatského, a tím zneuctěna památka budovatele zámku a bělohorského rebela.

Dověděli jsme se to 16. srpna r. 1937 při prohlídce zámku v Rokytnici. A bylo nám stydno. Kamenný erb byl poškozen úmyslně po převratu. Nechtělo se nám ani věřit, když jsme slyšeli, kdo se toho dopustil. Ale naplnilo nás radostí, že se našel čekyňský občan (pan Ignác Florik), který se postaral, aby tato pohana bělohorského rebelu byla odčiněna, a aby jeho erb, třebaš poškozený, se vrátil na své původní místo, do supraporty zámeckého portálu.

Čekyňská zámecká stavba je pěknou ukázkou malého rytířského záměčku s vnitřním dvorem (třebas bez obvyklých tehdy otevřených arkád na sloupech nebo pilířích), provedeného dva roky před bělohorskou katastrofou v renesančním slohu najednou a podle jednotného plánu. Příroda ho chránila na dvou stranách srázným úbočím (na straně východní a jižní). Na straně severní a západní mohl být suchý příkop, později zasypaný.

V dosavadních výtvarných dějinách Moravy pátrali jsme, ovšem marně, po sebe menší zmínce o čekyňském renesančním záměčku.

Drobné zprávy.

Výbojný maštalíř. Kašpar Kačiner z Poryntu, maštalíř J. M. urozeného pana Václava Mole z Modřelic, pána na Hranicích, dopustil se v listopadu 1620 na hranickém zámku nemalé výtržnosti a výboje v opilství. Potrhl se k ručnici a vytiskl na urozeného pana Adama Dobšice z Plavu, hosta páně Molova, chtěje ho zastřelit. Ručnice mu však v tom zapověděla, rána nevyšla a jen tak se nestalo neštěstí. Pan Adam žádal pana Mola o přísné potrestání výbojného maštalíře. Kačiner vymlouval se opilstvím, ale podezření nemohl od sebe odvésti. Pan Mol spolu s dožádanými přáteli urozeným pánem panem Adamem Štastným Žampachem z Potenštejna na Jasenici a Vražném, urozenými a statečnými rytíři panem Vilémem Žernovským z Žernovic a na domě v městě Hranicích, a panem Janem Štastným Podstatským z Prusinovic na Podštátě a Bartošovicích se proto snesli, aby Kašpar maštalíř byl z trestu propuštěn ze služby a byl prázděn zámku i gruntů J. M. páně. Na jejich přimluvu pan Dobšic na tom přestal, Kačiner se však musel zavázat, že se nebude nikdy zdržovat tam, kde bude pan Dobšic. Poněvadž Kačiner byl dlužník Molův, byl mu k tomu účelu povolen svobodný průchod na grunty pana Mole. Vlastnoručním reversem, zapsaným i do městských knih pamětních se zavázal, že se nebude na nikom mstít: Já Kašpar Kaczyner, vyznávám tímto svým zapsáním a reversem všem vůbec, jakož jest sobě urozený a statečný rytíř pan Adam Dobšic z Plavu léta tohoto 1620 v pondělí před sv. Kateřinou na zámku Hranicích před J. M. pánem panem Václavem Molem z Modřelic a na Hranicích a pány a přáteli k tomu dožádanými stíznost učinil, že bych, potrhnuce se k ručnici, na něj vytiskl a tak jej zastřelit chtěl, však že mně v tom ručnice zapověděla a já jsem toho od sebe, že bych toho neučinil odvésti, opilstvím se vymlouvajice, nemohl. Protož, poněvadž na přimluvu pánů a přátel pan Adam Dobšic mimo sebe to na jistý způsob pustil a já jsem to tak od něho vděčně přijal, z a v a z u j í se p o d z t r a c e n í m h r d l a s v ě h o, že nechci a nemám na žádným živým člověku tejně ani zjevně se nevymstívati. Kdež pro zdržení toho tak jakž jest to svrchu psanými pány uznáno, jest tento můj revers v knihy městské pamětné na rathouze vepsán. Stalo se v pondělí před sv. Kateřinou 1620. — Po odevzdání panství hranického kardinálu Dietrichštejnovi Kačiner nedbal záповědi, zdržuje se v Hranicích a v r. 1624 se tu i oženil. Boh. Indra.

OBSAH XX. ROČNÍKU:

Články:

Bartoněk Miroslav: Nová plastická mapa Hranicka	90
Brzobohatý Břet., dr.: Zvonice lipenská	38
Burkart E., dr.: Nerosty Přerovska a Kojetínska	75
Částečka Josef: O »posecích«	94
Červinka J. L., dr.: Pusté vsi na bývalém panství bystřickém pod Hostýnem	30
Fröhlich Antonín: 150 let školy v Dolním Újezdě	60, 97
Inventář hradu Helštýna z r. 1552	76
Indra Bohumil: Hranice za války švédské	24, 41
Hranický měšťan Lukáš Kremz, popravený r. 1627	80
Hudeček Lad.: O hojnosti hmyzu v Přerově a jeho nejbližším okolí před 50 lety	22
Jansa Rud.: Lipník n./B. vojenskou posádkou	58, 82
Kanyza Jaroslav: Ze zápisů lipenských knih smolných	19
Profesor Jakub Mráček, archivář a kronikář města Lipníka se dožil šedesáti let	60
Klapal Mikuláš: Moravské chmelařství	13
Kout Rudolf: Alchymista Petr Lipenský z Tejna	17, 54
N. F.: Soukromý odhad deskového statku Vinár r. 1668	56
Ze slavné doby hradu Helštýna (1475—1554)	87
Skutil Jos., dr.: Gallašovy zprávy o východomoravské zvířené z počátku minulého století	26
Neznámý Gallaš	79
Slavík Karel: Vzácné sbírky na Potštátě	92
Spisar Josef, dr.: Msgr. Th. Dr. František Příkryl	1
Říha Fr.: Památce moštěnského starosty, vlastence a numismatika Fr. Hanáka	21
Záleský Miloš, dr.: Naši lesní mravenci (Formicidae)	36
Zapletal Karel, dr.: Geologické poměry Přerovska a Kojetínska	33
Zapletal Florian: Viktorin ze Žerotína a na Hustopečích n. B.	6, 44
— Sbor českých bratří v Hranicích	71
— Tas Václav Podstatský z Prusinovic a na Čekyni	85, 117

Drobné zprávy:

Povinnosti městečka Bystrice za pana Václava Bitovského (1613—1628), str. 32. — Plat z Lipníka do Olomouce za poutní dům, str. 32. — Sázení hranečnicků mezi grunty hranickými a drahotušskými r. 1762, str. 32. — Dva jihoameričtí mravenci rodu Cremotogaster zavlečení na Moravu (Dr. M. Záleský), str. 62. — Požáry v Lipníku r. 1613 a 1633 (Fl. Zapletal), str. 62. — Střítež nad Ludinou (F. Z.), str. 63. — Tobiáš Dukát (F. Z.), str. 63. — Verbování vojáků v Drahotuších r. 1688 (B. J.), str. 63. — Vlci na Hranicku a Drahotušku (B. J.), str. 63. — Užil svobodné vůle (B. J.), str. 63. — Johanka Podstatská z Prusinovic (F. Z.), str. 64. — Kašpar Dobřícký (F. Z.), str. 64. — Vesnice přidané k právu drahotušskému (B. J.), str. 94. — Drobnosti z Horního Újezda na Záhoří, str. 95. — Staré náhrobní kameny na

hrbitově v Hranicích (F. Z.), str. 95. — Anna Žerotínská, str. 95. — Gelasius Dobner (F. Z.), str. 96. — Obraz od malíře Martina Ferdinanda Chvátala (F. Z.), str. 96. — Švédové na Fulneku na sklonku třicetileté války (F. Z.), str. 96. — Krvavou exekuci v Hranicích dne 16. října r. 1627 (F. Z.), str. 96. — Zvonění proti kobylkám v Drahotuších r. 1712 (B. J.), str. 96.

Vyobrazení:

Msgr. Th. Dr. František Příkryl, str. 1. — Karel ze Žerotína, str. 6. — Hynek Floryk, František Závodník, str. 13. — Jaroslav Bém, str. 15. — Zemská odb. hosp.-chmelařská škola v Tršticích, str. 16. — Geologická mapa a průřez Přerovskem a Kojetínkem, str. 35. — Lesní mravenci, str. 37. — Nápís na zvonici lipenské, str. 40. — Pohledy ze zámku v Hustopečích n./B., str. 45, 46 a 47. — Kostel v Hustopečích n./B., str. 48. — Jihoamer. mravenec, str. 62. — Nová škola v Dol. Újezdě z roku 1925 a 1937 str. 109. — Nadučitel Jan Hlobil, str. 105. — Učitel Josef Tenora ml., str. 107. — Nová škola v Dolním Újezdě z roku 1938, strana 112. Na obálce 1. čísla »Chmelová kytice«, 2. čísla »Renesanční zvonice v Lipníku n./B.«, 3. čísla »Pohled na hrad Helštýn r. 1856«, 4. čísla »Národní škola v Dol. Újezdě 1938«.

S

Vlastníková — J. Kocourek. Cena Kč 8.—. **Pokusné školy v demokracii**, Anketa a informace o pokusných školách. Uspořádala Samospráva učitelstva pokusných škol v Praze. Red. A. Kantová, R. Zinsmeister. Cena Kč 10.—. Jaroslav Frey: **Literární místopis země české a moravskoslezské**, Čkm. 1800. — Hostaň-Sturm-Vejrychová-Solarová-Vejrych: **Co se kde děje, když spíš**, 2. vydání. Cena Kč 4.—. — Jan Hostaň: **Jinak pradědečkově a jinak my**, 2. vydání. Ilustrovala B. Vejrychová-Solarová. Cena Kč 4.—. — Alois Beňa a Jan Pivoňka: **Tělovýchovné hry a zábavné pohyby při zpěvu pro mateřské a národní školy i tělocvičné spolky**, 1. post. ročník. Cena Kč 4'50.

Nákladem československé grafické »Unie«, a. s. v Praze vyšlo: Naše úsilí o novou školu. Slovo ke všem; uspořádala Samospráva učitelstva pokusných a reformních škol v Praze. Red.: A. Kantová, R. Zinsmeister. 37 stran. Brož. Kč 2'40. — **Pracovní kniha vlastivědy pro obecné školy**. Díl I. pro 3. postupný ročník. Napsal a nakreslil Vladimír Konvička. Váz. za Kč 9.—. — **Příručka k »Ulu«**. Teoretický a metodický průvodce ke cvičebnici elementárního čtení »Ulu« od Františka Mertly — Hynek Kohoutek. Za Kč 9.—. — **Školní pokusy s bojovými látkami**. Příspěvek k branné výchově při vyučování chemie na školách středních, odborných i měštanských, s 32 obrázky v textu. Napsal Dr. Hynek Šalanský. Brož. za Kč 12.—, vaz. za Kč 15.—. — **Kreslením usnadnění čtení ve vojenské mapě speciální**. Praktický návod pro předvojenské kreslení na měštanských a středních školách. Napsal Robert Pašek. S 10 obrázky v textu a s VIII. tabulkami. Za Kč 4'80. — **Základy vychovatelství s úvodem do pedagogické antropologie a psychologie**. Napsal Ph. Dr. a RNDr. Fr. Štampach. Se 4 tabulkami v textu. Brož. za Kč 8.—, vaz. za Kč 13.—. Na všechny spisy upozorňujeme zvláště učitelstvo národních škol.

Nakladatel Fr. J. Balátka, knihkupec v Holešově vydal v Kašpárkově knihovničce: Ing. František Čech, **Pohádka pozpátku**, loutková hra o 3 jednáních na motiv pohádky Ad. Weniğa; Josef Drozd: **Kovář a smrt**, loutková hra o 3 jednáních; M. Skálová: **Jan Žižka**, hra o 5 obrazech. Doporučujeme.

Lidová kultura Praha II, Jindřišská vydala v Lidové knihovně sv. 21. **Cesta samurajů**, napsal Leo Rubinstein. Stran 186, cena Kč 10'—, pro členy Kč 5'—.

Vydavatelský odbor Ústředního spolku jednot učitelských v Brně, Dvořákova vydal **Učebnice vlastivědy pro 3., 4. a 5. postupný ročník**, 3 samostatné učebnice. XII. úplně přepracované vydání podle definitivních učebních osnov z r. 1933 od Antonína Votavy. Zadáno ku schválení. K učebnicím vyšla část všeobecná: **Vlastivěda pro 3., 4. a 5. postupný ročník** od Antonína Votavy. — Doporučujeme pozornosti učitelstva obecných škol.

Do zákovských knihoven doporučujeme velmi vhodné knížky vydané **Státním nakladatelstvím v Praze, pobočka v Brně**, Františkánská: J. Pecháček: **Týden volnosti**. Příběhy mladého rysa. Cena Kč 5'—. V. Ryznar: **Lyžařské pohádky**. Nakreslil Frant. Hlavica. 2. vydání. Cena Kč 5'—. Jaromír Vraštil: **Matýsek v Rohatě**. Obrázky kreslil Josef Myslbek. 2. vydání. Mir, Hrdlička: **V klínu pravé Sumavy**. Ilustrace Frant. Sobotky. Cena Kč 7'—. Eduard Štorch: **Libuše a Přemysl**. Obrázky kreslil Václav Tauer. 2. vydání. Cena Kč 7'50. Jan Kudela: **Mongolský zajatec**. Příběh z bojů za svobodu. S obrázky Rudolfa Komínka. Cena Kč 13'—. V. Valenta-Alfa: **Za hlasem krve**. Ilustroval F. V. Eisenreich. 3. vydání.

Každému, kdo se chystá do Prahy na slet, na sjezdy, zájezdy, slavnosti, atd. doporučujeme dobrou příručku **Svátkův Pražský jízdní řád**, vydávaný péčí Klubu čl. turistů. V něm najde v přehledné tabulce železniční event. autobusové spojení s Prahou. Pro toho, kdo Prahu navštíví, zařazeny jsou jízdní řády elektrických drah a autobusů s přehledným plánem, který usnadní jejich použití a informuje jak dostati se na kterékoliv místo Velké Prahy rychle a levně. Lze očekávat, že návštěvník Prahy použije volného času k návštěvě přírodních krás a památek v okolí pražském a ve středních Čechách a k tomu účelu jsou ve Svátkově Pražském jízdním řádu vypracované spoje at železniční nebo autobusových tratí do míst důležitých historicky nebo turisticky. Adresář úřadů přijde též jistě vhod. Cena Kč 4'50, poštou Kč 4'80. Dodá každý knihkupec i nakladatelství **J. Svátek v Praze-Smíchově, Husova 7**.

Sběratelé mincí, známek a všech starožitností musí číst jediný všesběratelský časopis v ČSR »Sběratel«. Vychází měsíčně v České Lípě za roční předplatné Kč 12'—, Ukázková čísla zdarma!

Spořitelní a záloženský spolek

zaps. spol. s ruč. neobmezeným

v Dolním Újezdě

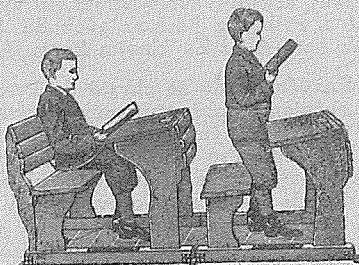
Vklady na vkladní knížky.
Půjčky a úvěry všeho druhu
vyřizuje důvěrně a solidně.
Naprostá jistota vkladů.

Vydavatelstvo Záhorské kroniky má na skladě tyto vázané ročníky: X., XI., XII., XIII., XIV., XV., XVI., XVII., XVIII. a XIX. po 12 Kč; knížku A. Fröhlich, M. Fröhlichová: *Město Lipník a hrad Helštýn* za 7 Kč; A. Fröhlich, M. Fröhlichová a B. Indra: *Hranice a lázně Teplice n./B. Průvodce*. — Cena 3'50 Kč, poštou 4 — Kč.

Školní nábytek

všech konstrukcí: dřevěné,
železné i z ocelových trubek
autogenicky svařovaných,
vyrábí

První odborný závod
na výrobu školního nábytku

František Talla, Přerov

Cukrovarská 3, tel. č. 182.
Vlastní vynálezy.

Prospekty zdarma